

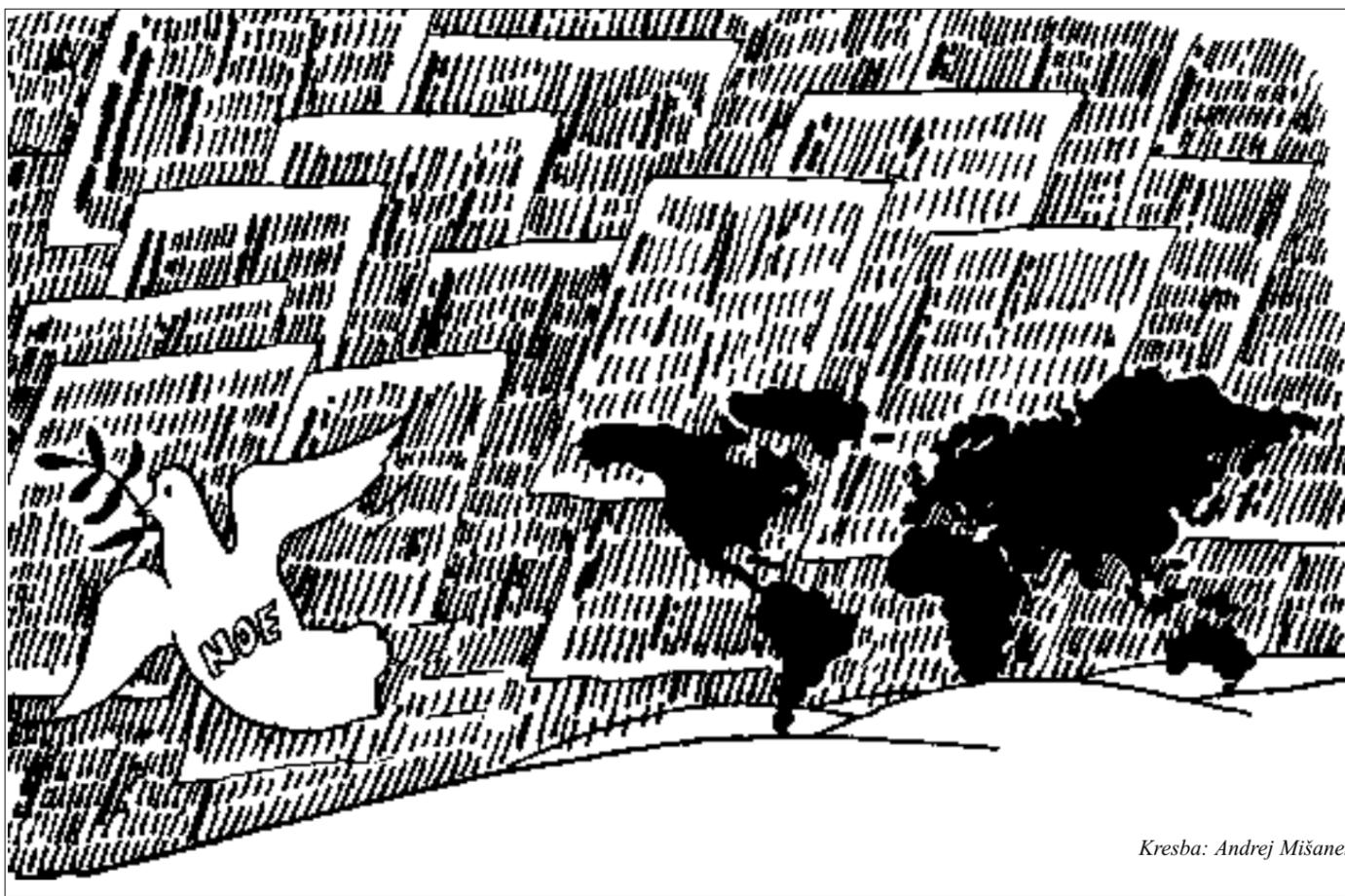
KULTÚRA

ROČNÍK X. – č. 15

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

26. SEPTEMBRA 2007

Vydáva Factum bonum, s. r. o. • Šéfredaktor Teodor Križka • Redakcia: Sološnická 41, 841 05 Bratislava, Tel./fax: 654 12 388 • e-mail: redakcia@kultura-fb.sk • Cena 29 Sk

Kresba: Andrej Mišaneč

Maďari na Slovensku

Kontroverzný politológ Pál Csáky si v týchto dňoch získal cenu Corvinus, ktorú v roku 1996 založil Európsky inštitút zaoberajúci sa analýzami spoločenského diania v Strednej Európe. Aby sa zvýraznila vedecká a celková spoločenská prestíž oceneného, prevzme si ju na pôde Maďarskej akadémie vied v Budapešti. Márne by sme hľadali v akademických a univerzitných knižniciach diela, ktorými Csáky obohatil spoločenskú vedu. Na webovej stránke SMK sa Csáky síce vystatuje znalosťou troch svetových (ruština, angličtina, nemčina) a dvoch regionálnych jazykov (čeština a maďarčina - tu sa žiada poznamenať, že pre tohto nastávajúceho vedca svetového mena je pod jeho úroveň, aby si verejne priznával aj znalosť akejsi slovenčiny), ale žiaľ ani v týchto jazykoch sa nenachádza žiadne Csákyho originálne dielo.

Po dlhšom hľadaní sme predsa len objavili jeden ideologický pamflet, ktorý vydala v anglickom jazyku SMK pod názvom *The Hungarians in Slo-*

vakia (1997), ktorého autorstvo si Csáky prisvojuje. Tento materiál bol určený na dezinformáciu poslancov Rady Európy a širšej medzinárodnej verejnosti o minulosti a súčasnom postavení maďarskej menšiny na Slovensku. To bol aj základný dôvod, prečo bývalý podpredseda vlády SR P. Csáky osobným listom (12. 2. 1999) oficiálne oznámil Vydavateľstvu Kubko Goral, že zásadne nesúhlasí, aby toto jeho „vedecké“ dielo bolo preložené do slovenčiny a sprístupnené slovenskej verejnosti. Vydavateľstvo Kubko Goral preto vydalo formou kolektívnej recenzie publikáciu *Zámery iredenty v plnej nahote* (Bratislava 1999). Vzhľadom na skutočnosť, že Csákyho SMK – pod taktovkou M. Duraya – opäť politizuje slovensko-maďarské vzťahy a históriu používa ako baranidlo na dosiahnutie politických cieľov, rozhodli sme sa z uvedenej publikácie uverejniť aktualizovanú stať historika Jána Bobáka.

Tvrdenie P. Csákyho:

Osud Maďarov na Slovensku nebol určený referendum ani na konci I. svetovej vojny a ani po skončení II. svetovej vojny. Títo občania nikdy nedostali možnosť ovplyvniť svoj osud.

Toto konštatovanie P. Csákyho je zavádzajúce. V ňom hrubým spôsobom ignoruje historické súvislosti a predchádzajúci vývoj. Keby sa Csáky pri formulovaní tohto svojho názoru nevyhýbal problematike Uhorska, miesta a postavenia nemaďarských národov a národností v tomto „žaláre národov“, musel by chtiac-nechtiac zásadne zmeniť toto konštatovanie, pokiaľ by nechcel riskovať, že bude opodstatnene obvinený z falšovania histórie.

Je všeobecne známe, že maďarská oficiálna politika, najmä po rakúsko-maďarskom vyrovnaní (1867), programovo sledovala cieľ násilne asimilovať nemaďarské národy a národnosti a pretvoriť Uhorsko na etnicky čistý maďarský štát.

JÁN BOBÁK

Pritom Maďari v Uhorsku nikdy netvorili väčšinu obyvateľstva. V druhej polovici 19. storočia a najmä na prelome 19. a 20. storočia dosahovala násilná maďarizácia v Uhorsku genocídny charakter. Na túto skutočnosť upozorňovali aj zahraniční publicisti, vedci a spisovatelia (Robert W. Seton-Watson, Björnstjerne Björnson, Ernest Denis, Alfred Jensen, Georg A. Dorsey, Alois Kolísek a mnohí ďalší). V dôsledku násilnej maďarizácie, ktorej súčasťou bola i štatistická maďarizácia, vzrástol za sedemdesiat rokov (1840 – 1910) počet oficiálne vykazovaných Maďarov v Uhorsku zo 4 800 000 na takmer 10 000 000 osôb. To znamená, že aj pri najnižšej natalite spomedzi všetkých národov Uhorska vzrástol počet Maďarov v uvedenom období o 110 %. Podľa oficiálnych štatistík počet nemaďarských národov buď stagnoval, alebo klesal. Túto politi-

ku v Budapešti vyjadril nasledovne jeden z jej ideológov: „Bud' asimilujeme národnosti, alebo zanikneme, tertium non datur“. (Kosztelsky, G.: *Nemzeti politika a Felvidéken*. Budapešť 1898, s. 25). Avšak na rozdiel od postojov Csákyho, Duraya a ich spolupútnikov násilná asimilácia Nemaďarov v Uhorsku najmä po roku 1867 stala sa predmetom ostrej kritiky niektorých demokraticky zmýšľajúcich maďarských politikov, vedcov, spisovateľov, a to tak do roku 1918 ako aj po rozpade Uhorska. Ďalšou závažnou skutočnosťou je - ktorú si P. Csáky nechce uvedomiť, ak tvrdí, že Maďari na Slovensku nerozhodovali v referende v rokoch 1918 – 1919, kam chcú patriť - že Budapešť oficiálne neuznávala v Uhorsku existenciu nemaďarských národov a národností, ale uznávala len „uhorský (maďarský) národ“, ktorý podľa jej názoru bol jediným tvorcom a nositeľom štátnosti.

(Pokračovanie na 10. a 11. strane)

Akoľvek by som chcel kriticky vnímať pôsobenie súčasnej vládnej koalície, jedno musím priznať: Po prvý raz po zmene režimu sa na Slovensku podarilo zostaviť vládu, ktorá sa usiluje vnímať vlastnú krajinu nie ako piedestál pod svoje sebavedomie a pýchu. Isteže, nepredstavuje nijaký ideál. Je výsledkom možného v čase, keď nijaká z politických strán sediaca dnes v opozičných laviciach nepochopila, že sa skončila éra lacného ohurovania amerikanizmom. Ľudia sa na vlastnej koži presvedčili, že nič nie je zadarmo, i že jednostranné budovanie úzkej vrstvy bohatých na úkor zbadačenia širokých spoločenských vrstiev nie je nič, čo by mohlo stabilizovať demokraciu a ľudské práva. Naopak, priepastné rozdiely medzi bohatými a väčšinou obyvateľstva, spôsobené jednostranne orientovanou politikou dzurindovcov počas ich osemročného pôsobe-

Pár poznámok

TEODOR KRIŽKA

nia, poslali bývalú vládu garnitúru nadlho do opozičných lavíc. A nielen to. Ak opozícia bude chcieť vážne uvažovať nad návratom k vládnej kormidlu, s terajším vedením svojich politických subjektov tento cieľ sotva dosiahne. Na ich čele totiž stoja politici zahľadení do seba, politici éry, ktorá sa už nezopakuje, politici bojujúci viac o vlastné pozície ako o reálne naplnenie potrieb spoločnosti.

Robert Fico, Ján Slota či Vladimír Mečiar by museli urobiť úplne školácke chyby, prípadne by niektorý z nich musel urobiť iracionálny krok pod rafinovaným tlakom domácich či zahraničných lobistických skupín, aby prišli o vládu v tejto zostave. V každom prípade však aj oni budú musieť hľadať do budúcnosti program, ktorý posunie slovenskú spoločnosť o poriadny kus ďalej. Mal by to byť program prítlačivý pre mnohých, ktorí doposiaľ z ekonomických dôvodov odovzdávali svoje vzdelanie v zahraničí. Slovenská republika by sa po takmer dvoch desaťročiach mala vrátiť k úcte voči vlastnej kultúre, pravdivým poznávaním dejín počínajúc a úctou k pôvodnému umeniu končiac. Musí nastať revolučná zmena v prístupe k pôvodnej tvorbe, aby sa natrvalo stalo minulosťou, že sa napr. autor niekoľkých opier nedočká premiéry svojho diela v nijakom slovenskom divadle, ale v zahraničí. Rovnako minulosťou by sa malo stať, aby slovenský spisovateľ nedostal podporu z grantového systému ministerstva kultúry, ak splnil všetky požiadavky kladené na umelecké diela. Pôvodná tvorba by mala tvoriť jadro vysielania verejnoprávných médií, ktoré chtiac-nechtiac formujú vkus obyvateľstva a úctu k skutočným hodnotám. Nemalo by byť nijakým zázrakom, že nie autor sa má domáhať podpory spoločnosti, ale spoločnosť má vyhľadávať a podporovať každý talent. Na pultoch knižkupectiev by mala byť trvalo prítomná slovenská klasika, ktorá by nemala chýbať v nijakej verejnej či súkromnej knižnici.

Malo by sa stať samozrejmosťou, že sa Slováci žijúci kdekoľvek na svete, tobôž na ktoromkoľvek území svojej vlasti, cítia chránení vlastným štátom natoľko, aby mohli byť hrdí na svoj pôvod a príslušnosť k Slovenskej republike, tobôž aby sa vo svojej vlasti stali terčom ústrekov.

(Pokračovanie na 2. strane)

www.kultura-fb.sk

Po dlhých rokoch zaznávajúca a ideologicko-mocenského ponížovania inteligencie ako spoločenskej vrstvy vzdelancov, sme na začiatku svojej činnosti v nových demokratických podmienkach v zakladajúcom dokumente „Uznesenie“ prejavili vôľu: „...vytvoriť novú tradíciu vzťahov medzi štátom a inteligenciou, aby sme sa zúčastňovali na pozitívnom ovplyvňovaní spoločnosti, ktorej sme organickou a prirodzenou súčasťou“ a tak „...prispeli všetkými svojimi možnosťami, vedomostami a schopnosťami k rozvoju našich pozitívnych vkladov do mozaiky demokratického obrazu sveta.“

Naše ústretové a nezištné iniciatívy v tomto duchu sa nikdy nestretli s náležitou odzvou zo strany orgánov a inštitúcií nášho štátu – Slovenskej republiky. Aj po vyše roku novej vlády sme nútení konštatovať a – ako jedni z aktívnych tvorcov zmeny vo voľbách 2006 – konštatujeme neradi, že vzťahy medzi politickými reprezentantmi nášho štátu a organizáciami národne uvedomelej inteligencie sa podstatne nezmenili.

Nevyužívanie, či dokonca ignorovanie intelektuálneho potenciálu spoločnosti – v čo najvyššej miere – si nemôžu dovoliť ani najvyspelejšie štáty. Tie dokonca využívajú mozgový potenciál iných – aj nás! Preto je nevyhnutné, aby slovenská štátna reprezentácia prehodnotila svoje doterajšie postoje a aby zapojila do procesov rozhodujúcich o chode a úrovni nášho štátu – čo najviac intelektuálnych kapacít a morálnych autorít našej spoločnosti. Naďalej trváme na našom odporúčaní: vytvoriť pri vláde a ministerstvách „Radu osobností“ ako poradný orgán zložený z odborných a morálnych autorít vyjadrujúci sa k životným záujmom našej spoločnosti.

Demokratizácia spoločnosti nespočíva iba v možnosti – raz za štyri či päť rokov – slobodne rozhodnúť vo voľbách,

ale najmä v tom, že ako rovnoprávni slobodní občania budeme sústavne zapojení do rozhodovania o našich spoločných veciach a naše argumenty budú aj akceptované.

V tomto roku 190. výročia narodenia prvého predsedu SNR J. M. Hurbana – my, ako programoví pokračovatelia jeho odkazu – vyzývame Vládu SR a všetky orgány a inštitúcie nášho štátu na otvorený dialóg o životných otázkach, naliehavých problémoch a ďalšom smerovaní našej spoločnosti. Zároveň ich pozývame na najbližšie –

Výzva Slovenskej národnej rady

Zápas o charakter štátu

v poradí už 16. plenárne zasadnutie Združenia slovenskej inteligencie s názvom: *Poučenia z vlastných dejín a perspektívy našej budúcnosti.*

Nepretržite – už vyše 18 rokov – pracujú naše združenia na prospech nášho národa. Osvedčili sme sa v zápasoch o našu štátnu samostatnosť, slovenčinu ako štátny jazyk, pri ochrane najmä historických a kultúrnych hodnôt nášho národného dedičstva ... naposledy pri ochrane nového SND. Vypracovali sme „Národnú a štátnu stratégiu Slovenska“ aj „Štátnu doktrínu Slovenskej republiky“ – oprávnené sa preto považujeme za dôstojného a primeraného partnera na akúkoľvek spoluprácu pri riešení závažných problémov našej spoločnosti.

Vždy sme podporovali a budeme podporovať všetky kroky slovenskej vlády a parlamentu smerujúce k posilneniu nezávislosti, suverenity a medzinárodnej autority SR – ako podstaty a zmyslu obnovy slovenskej štátnej samostatnosti.

Preto opakovane žiadame predstaviteľov nášho štátu, aby oveľa viac než

v súčasnosti využívali duševný kapitál slovenskej spoločnosti. Len vytváraním strategických rozvojových projektov, ochranou rodiny a ďalších hodnôt nášho národného dedičstva – medzi ktoré patrí aj ľudská spolupatričnosť a sociálna solidarita – dokážeme spoločne vytvoriť podmienky, aby – najmä mladá slovenská generácia a predovšetkým inteligencia – nebola nútená odchádzať do zahraničia hľadať zmysel svojho života v službe cudzím záujmom.

Rovnako nevyhnutné pre náš úspešný rast a rozvoj je využívanie našich prí-

ku voči našim južným susedom, lebo – vidiac problémy Srbska s Kosovom a Metohijou – aj naša južná hranica je „achilovou pätou“ našej štátnosti!

Na vytváranie pozitívneho vzťahu k vlastnej štátnosti a ďalším hodnotám nášho historického a kultúrneho dedičstva – je nevyhnutné ovládať vlastný mediálny priestor. Touto úlohou sú zákonom poverené najmä verejnoprávne t.j. štátne elektronické médiá. V súčasnosti v našom štáte vysoko prevláda cudzia a aj hodnotovo cudzorodá orientácia na zahraničné – zväčša

ko väčšou naliehavosťou, opakujeme našu výzvu – spojiť všetky sily a schopnosti našej spoločnosti na tvorivú spoluprácu všetkých národných síl, medzi ktoré ešte stále zaraďujeme aj súčasnú vládu reprezentáciu SR. Veríme, že tentoraz nami podávanú ruku neodmietne.

Myjava 15. september 2007

Roku 190. výročia narodenia J. M. Hurbana – prvého predsedu SNR

Kresba: Andrej Mišanek

21. júna - v deň, keď Bratislavské stromy kmásala víchrica, sotvako tušil, že vrcholí i iný živelný boj, a to na pôde parlamentu. Okná zákonodarného budovy na Hradnom vrchu divo omýval dážď. Dážď slz detí poškodených očkovaním a ich nešťastných matiek však prší potichu, poskrývaný v bytoch a v osudoch, anonymne, štátom i verejnosťou ignorovaný.

Patrílo by sa však začať poporiadku. Zákon o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravotníctva prináša spiatocnicke novinky v otázke očkovania. Konzervujú sovietsky systém – očkovať povinne každého hlava-nehlava, pričom odmietnutie tejto vážnej imunologickej operácie sa považuje za priestupok, za ktorý môže byť udelená pokuta. Podľa pôvodného návrhu to malo byť do výšky 50 000 Sk. Za pozornosť stojí i vykonávací predpis (Nariadenie vlády o podrobnostiach o prevencii a kontrole prenosných ochorení), obsahujúci dlhý zoznam chorôb (napr. srdcovo-cievne ochorenia, poruchy sluchu, artritída...), spadajúci pod povinnosť podrobiť očkovaniu proti chrípke a pneumokokovým infekciám. Číže veľké množstvo prevažne starších ľudí a tiež všetkých, ktorí sa nachádzajú rôznych sociálnych a zdravotníckych zariadeniach, bude nútené podrobiť sa vakcinácii proti chrípke, ktorej účinnosť a bezpečnosť je značne spochybňovaná.

V parlamente stáli na jednej strane bojového frontu záujmy farmaceutického priemyslu (a ním „motivovaní“ poslanci), zákulisný tlak Svetovej zdravotníckej organizácie, vžitý predsudky lekárov i laikov o priam spasiteľskej úlohe očkovania, nevedomosť o závažných zdravotných následkoch vakcinácie, nežádajem a preťaženosť poslancov – a na druhej strane stála jediná poslankyňa a pár logicky uvažujúcich právnikov, ktorí boli ochotní ju vypočuť.

Prvá bitka prebehla na pôde parlamentných výborov. Legislatívci Úradu verejného zdravotníctva a Ministerstva zdravotníctva SR na základe výhrad pani poslankyne Ľudmily Muškovej pri-

Parlamentná novinka z oblasti verejného zdravotníctva:

Za odmietnutie očkovania pokuta do 10 000 Sk

pravili pozmeňujúci návrh predkladaný pani poslankyňou Sányovou, ktorý umožňoval lekárovi rozhodnúť o tom, či očkovať, či neočkovať v tom-ktorom prípade. Táto úprava je výsostne žiaduca, pretože spomínaný neskutočne tvrdý vykonávací predpis núti lekárov očkovať všetkých, prísne vymedzujúc nemnohé kontraindikácie očkovania, pričom napríklad teplota 38°C sa za kontraindikáciu očkovania nepovažuje (!). Naď tým, čo sa kvôli úplne logickej úprave – dovoliť lekárovi podľa svojho svedomia rozhodovať o tom, či vakcínu podá, alebo nie – dialo v zdravotníckom výbore, sa zastavuje rozum. Pán poslanec Zelník kričal na pani poslankyňu Muškovú, že nedovolí, aby sme tu mali Afriku a pán poslanec Urbán rad za radom huckal poslancov proti tejto úprave „inteligentne“ argumentujúc: „Mušková je úplne bláznivá...“ Kričal a všetkým diktoval, čo majú robiť a ako hlasovať, až zastrašil pani poslankyňu Sányovú natoľko, že súhlasila s rozbitím predmetného pozmeňovacieho návrhu – čosi sa z neho vypustilo, čosi neodhlasovalo – a výsledok bol taký, že sa povinné očkovanie, v rozpore so zdravým rozumom, zakotvilo triplicitne v jednom odseku. Slobodu rozhodovania pre lekára však zdravotnícky výbor predsa len schválil.

Aké bolo však nemilé prekvapenie, keď ten istý výbor v pléne odporučil poslancom slobodu rozhodovania o vakcinácii pre lekára neschváliť. V tomto druhom kole boja pani poslankyňa Mušková podala tri pozmeňovacie návrhy. Prvým bol pokus predsa len slobodu rozhodovania pre lekára do zákona zakotviť, čo však v pléne neprešlo – za hlasovalo len 17 poslancov. Dru-

hým pozmeňovacím návrhom znížila navrhovaná horná hranica výšky pokuty za odmietnutie očkovania z 50 000 na súhrne 10 000 Sk. Tento návrh poslanci schválili, avšak len vďaka HZDS a opozícii (SDKÚ a SMK), pretože celý Smer (okrem poslancu Podmanického) i viacerí poslanci SNS za zníženie pokuty nehlasovali. Rovnako dopadlo hlasovanie aj o treťom pozmeňovacom návrhu pani poslankyne, ktorý rušil povinnosť predkladať pri vstupe do škôlky potvrdenie o tom, či a proti čomu bolo dieťa zaočkované. Avšak po odhlasovaní týchto dvoch návrhov sa zistilo, že došlo k technickej chybe, a niektoré schválené legislatívne zmeny nie sú vo vzájomnom súlade. Rokovanie sa teda prerušilo a nasledovalo tretie kolo boja o konečnú podobu zákona.

Pani poslankyňa Mušková sa v ňom snažila dohodnúť sa na presadení jej troch pozmeňujúcich návrhov. Výsledkom bol kompromis, ktorý však schválila väčšina poslancov (okolo 130): Lekárovi sa umožnilo neočkovať aspoň v tých prípadoch, „ak sú známe kontraindikácie“, maximálna pokuta za nepodrobenie sa očkovaniu sa znížila na 10 000 Sk, avšak ostala povinnosť pri vstupe do škôlky predložiť potvrdenie o zdravotnej spôsobilosti, ktoré obsahuje údaj o povinnom očkovaní.

Iniciatíva pre uvedomenie si rizik očkovania požiadala pána prezidenta, aby zákon nepodpísal, pretože je v rozpore so Zákonom o ochrane osobných údajov: Údaje o zaočkovaní dieťaťa spadajú do osobitnej kategórie, ktorú zákon spracúvať zakazuje. Hrozi, že pri prijímaní do škôlky by mohlo dôjsť k diskriminácii nezaočkovaných, alebo len čiastočne zaočkovaných, detí a je

odôvodnená obava, či riaditelia škôlok dokážu náležitým spôsobom tieto údaje chrániť pred zneužitím. Prezident republiky však 17. júla zákon podpísal.

Povinnosť podrobiť sa očkovaniu a postihy za priestupok vyplývajúci z nepodrobenia sa očkovaniu sú v rozpore s duchom „Dohovoru o ochrane ľudských práv a dôstojnosti človeka v súvislosti s aplikáciou biológie a medicíny“ (pre SR platí od 1. 12. 1999). V Kapitole II, v článku 5 dohovoru sa píše: „Zásah v oblasti zdravia sa môže vykonať iba vtedy, ak osoba, ktorej sa to týka, bola informovaná a so zásahom vyjadrila súhlas...“ Dohovor síce

umožňuje štátu obmedziť výkon práv z tohto dohovoru o. i. v záujme ochrany verejného zdravia, avšak to by to malo byť uplatňované len v prípadoch, keď na to jestvujú vážne dôvody, napríklad epidémia. V našom prípade z epidemiologického hľadiska nejestvujú dôvody pre to, aby sa Slovensko v otázke očkovania správalo inak, než pôvodné členské štáty EÚ, drvivá väčšina ktorých má očkovanie dobrovoľné. Výskyt chorôb, proti ktorým sa očkuje je v Západnej Európe aj u nás už roky nulový, alebo zanedbateľný, avšak výskyt chorôb, ktoré zahraniční odborníci považujú za následok očkovania, hrozivo rastie.

Je absurdné, že sme sa sami vyčlenili do akejsi druhej kategórie štátov a obrali sa o tie ľudské práva, ktoré sú v Západnej Európe štandardom! Na zásahy v oblasti zdravia by sme predsa mali mať právo uplatniť si výhradu svedomia.

IVA VRANSKÁ ROJKOVÁ

(Dokončenie z 1. strany)

Dvíhať historické povedomie a kultúrne úroveň neznamená iba mávať vlajkou, či zvalovať vinu za existujúci stav na kohokoľvek iného, ale vytvárať podmienky všestranný

osobnostný rast slovenského človeka, najmä žijúceho na zmiešanom území, kde ešte i muzeálne zbierky v súčasnosti nepredstavujú multietnický charakter danej lokality, ale určitý kraj predstavujú len z hľadiska miestnej národnostnej menšiny. Nijaké územie v SR totiž nie je domovom iba národnostnej menšiny, ale spoločnou vlasťou Slovákov i príslušníkov národnostných menšín. Multietnicita niektorých teritórií by teda mala byť pravdivo premietnutá aj v predstavovaných expozíciách múzeí či galérií zriaďovaných štátom.

Malo by skončiť obdobie umelého navracania najmä Bratislavy a Košíc do stavu z devätnásteho storočia pod rúš-

kom dobrého spolužitia rozličných národností. Toto dobré spolužitie národností sa totiž premieňa na vytlačenie všetkého slovenského z ulíc týchto miest. Bratislava by nemala korunovať iba uhorských kráľov a kráľovnú, ale aj uhorské nevynímajúce zvlášť nie v deň štátneho sviatku venovaného prijatiu Ústavy SR, ale mala by pestovať úctu k pilierom slovenských dejín, tie uhorské nevynímajúce.

Rad samozrejmych, no doposiaľ nere realizovaných vecí by mohol pokračovať na mnohých ďalších stranách. Nie je mojim úmyslom vyratúvať ich. Chcel som iba naznačiť, že slovenskosť už dávno nekončí pri radosť z vlajky s trojvrším a dvojkřížom, ale musí byť pretavená na samozrejmu, podvedomú hrdosť každého z nás, že žijeme v krajine obývanej prastarým kultúrnym národom so vzdelanou a duchovne vyspelou mladou generáciou.

TEODOR KRÍŽKA

V reformovaní školstva ministerstvo školstva pod vedením bývalého ministra Fronca priznalo, že situácia sa desiatky rokov nerieši aj preto, lebo Slovensko nemalo osvietenu vládu, ktorá by investovala do vzdelania a kultúry. To potvrdzuje mienku o tom, že nepochopiteľne sa roky zanedbáva oblasť rozvoja ľudských zdrojov ako potenciálne ľahšie dosiahnuteľného prameňa pre realizáciu znalostnej ekonomiky a s ňou súvisiacou konkurenčnou výhodou v súťažení s ostatnými krajinami. Vlode Mikuláša Dzurindu sa nepodarilo urobiť obsahovú reformu školstva a presadiť zákon o výchove a vzdelávaní. Svoj diel viny mali na tom aj šarvátky niektorých politických strán pri presadzovaní školskej reformy.

Vláda Roberta Fica sa s vážnosťou pustila do reformy celého systému školstva. Ministerstvo školstva SR zorganizovalo a zaktivizovalo obrovský potenciál ľudí, ktorí sa v školstve vyznajú, vedia a chcú na reforme školstva participovať. Minister školstva Ján Mikolaj sa pustil do neľahkej úlohy uskutočniť obsahovú reformu celého školského systému. Najviac pozornosti sa objektívne venuje vysokému školstvu, ktoré zaoštráva v porovnaní so svetom a nie je dostatočne konkurencieschopné pokiaľ ide o realizovanie zámeru rozvíjať ekonomiku a životnú úroveň cestovateľov znalostnej ekonomiky. Nie menšiu pozornosť treba venovať výchove a vzdelávaniu na úrovni základných a stredných škôl, ktorú predstavujú liaheň pre ďalšie štúdium.

Značné očakávania sú v oblasti reformy vysokého školstva. „Som presvedčený, že tento zákon pomôže vysokým školám,“ vyhlásil minister školstva po prijatí vysokoškolského zákona. Novela vysokoškolského zákona, ktorú schválila NR SR (v júli 2007), prináša viacero zmien, ktoré vytvoria predpoklady na zlepšenie fungovania vysokých škôl. Viaceré dobre mienené návrhy, ktoré by spružnili prácu na vysokých školách, parlament neprešiel. Niektoré z nich mohli znamenať zlepšenie úrovne slovenského vysokého školstva, ktoré už dlhší čas stagnuje na pomerne nízkej úrovni. Najväčšia pozornosť pri schvaľovaní vysokoškolského zákona sa sústredila na spoplatňovanie štúdiá, z ktorého politici chceli vytýkať politický kapitál. O spoplatňovanie štúdiá sa usilovala aj vláda Mikuláša Dzurindu, no neuspela.

Prínosom novely vysokoškolského zákona je, že zrovnoprávňuje prostredie v rámci vysokoškolského trhu. Verejné vysoké školy budú môcť spoplatňovať externú formu štúdiá, ale až keď vyčerpajú dotácie na bezplatnú formu štúdiá. Štát určí maximum, koľko externých odborov a študentov bude v akademickom roku na vysokých školách dotovať. Ďalších externých študentov bude môcť verejná vysoká škola spoplatniť. Ministerstvo školstva stanoví najvyššiu sadzbu školného. Legalizácia vyberania školného za externé štúdium definuje štyri druhy vysokoškolských študentov. Denní študenti školné neplatia. Rozlišuje neplatiacich externistov, platiacich externistov a platiacich externistov za ktorých budú platiť školné ich budúci zamestnávateľi.

Univerzity rozhodnú, ktoré odbory budú spoplatnené. Študenti, ktorí študujú naraz viacero odborov, a študenti, ktorí prekróčia štandardnú dĺžku štúdiá, by mali za štúdium zaplatiť. Externí študenti budú môcť žiadať pôžičky zo Študentského pôžičkového fondu. Novela zákona stanovuje, že školy nesmú mať viac externých ako denných študentov, z čoho vyplýva, že školy budú môcť prijať maximálne toľko externých ako denných študentov. Vysoké školy si budú môcť brať úvery, vytvárajú spoločné pracoviska a spoločné študijné programy s domácimi aj zahraničnými školami.

Treba dúfať, že novela vysokoškolského zákona umožňujúca spoplatnenie externého vysokoškolského štú-

JOZEF MIHALIK

Reforma školstva

Novela vysokoškolského zákona schválená

dia pomôže riešiť, okrem doterajšieho pokútneho vyberania poplatkov za externé štúdium rôznymi inštitúciami, aj zlepšenie problému podfinancovania vysokých škôl. Máme na myslí najmä otvorenie možnosti zamestnávateľom podieľať sa platením za externistov, ktorých pre nich pripravujú vysoké školy (doteraz zdarma) a tým prebrať aj zodpovednosť za ich prípravu aj podľa predstáv praxe. Mali by odpadnúť náreky zamestnávateľov o nedostatočnosti prípravy študentov pre prax ako aj o klesajúcej úrovni vysokoškolského vzdelávania. Novela zákona počíta s tým, že zamestnávateľia budú mať záujem o nominácie do správnych rád vysokých škôl, kde problém úrovne absolventov a smerovanie vysokého školstva bude predstavovať podstatnú časť agendy správnej rady.

Je pravda, že úroveň slovenského školstva v posledných rokoch klesala a smerovanie vysokého školstva nie je koncepčne zvládnuté. Masovosť na inžinierskom a magisterskom štúdiu ďalej pretrvávajú a jeho kvalita je nedostatočná. Počet študijných odborov sa nezredukoval naopak, zneprehľadnil sa zavedením trikrát väčšieho počtu tzv. študijných programov. Akreditácie sa robili viac od zeleného stola než osobným auditom Akreditačnej komisie na vysokých školách, lebo na nápor počtu fakúlt nestačí.

Na malom Slovensku je v súčasnosti tridsaťdva vysokých škôl, z toho deväť súkromných, dvadsať verejných a tri štátne. Málokto skúma, či je škola potrebná alebo nie. Obrat nastal, keď vláda Roberta Fica neodsúhlasila tri ďalšie súkromné vysoké školy (február 2007). Súhlas nedostala Vysoká škola financií a bankovníctva v Bratislave, Vysoká škola manažmentu cestovného ruchu a informatiky v Bratislave a Medzinárodná vysoká škola majstra Pavla v Košiciach. V rokoch 1999 až 2006 vzniklo na Slovensku 8 fakúlt ekonomického zamerania. Z nich 6 bolo súkromných. Teraz je na Slovensku 18 ekonomických fakúlt. V skutočnosti väčšina týchto fakúlt nie je personálne, materiálne a výskumne zabezpečená a nemajú vytvorené dostatočné podmienky na fungovanie. Vztáhuje sa to najmä na ekonomické fakulty.

Vedúcou inštitúciou v ekonomickom vzdelávaní je Ekonomická univerzita, ktorá by mala byť aj garantom úrovne v ekonomickom vzdelávaní. Treba hovoriť o tom preto, že ekonomické vzdelávanie nie je na žiaducej úrovni. Akreditačná komisia by si to mala uvedomiť a pri odporúčaní zriaďovania ďalších fakúlt by sa mali viac ako doteraz zvýšiť nároky na akreditáciu, venovať viac pozornosti personálnemu vybaveniu fakúlt a mať preukázateľné garancie o ich úrovni. Zatiaľ necítiť, aby 18 ekonomických fakúlt nejaký významnejšie (až na jednotlivé výnimky) zasahovalo do riešenia ekonomickej teórie a praxe. Pravda, svoj diel viny nesú politické strany a štátne inštitúcie, ktoré v hospodárskej politike rozvoj školstva ako celku a ekonomického zvlášť doteraz zanedbávali.

Je na zamyslenie, že problémy v školstve politické strany objavili až tesne pred voľbami (jún 2006) a predbiehali sa v sľuboch, aké sumy treba priznať školstvu, aby prosperovalo. Najviac za podporu školstva a znalostnej ekonomiky horlil bývalé koalíčné strany, ktoré predtým svorne za osem rokov vládnutia útlm v školstve a v znalostnej ekonomike spôsobili.

Pred voľbami politické strany koalície a mnohí politici bývalej koalície rétoriku otočili a v predvolebnom období sa z nich stali protagonisti závä-

dzania znalostnej ekonomiky, a podporovatelia rozvoja vedy a výskumu. Bývalý premiér prehlásil, že plánujú do roku 2010 takmer strojnásobiť štátne výdavky na vedy a výskum. Zadávať nesplnené požiadavky novým vládam sa mnohým nepozdáva. Ide o samozrejmu prioritu v naštartovaní znalostnej ekonomiky, ktorú vláda Mikuláša Dzurindu síce vyhlásila, ale zostala iba na papieri.

Sústrednú pozornosť treba vyvinúť v oblasti zlepšovania rozvoja vedy a výskumu. Slovenská veda, výskum a vzdelávanie je dlhodobo podfinancované a náprava nebude ľahká. Podľa Eurostatu dalo Slovensko v roku 2005 na vedy iba 0,51 percenta HDP. Menej dali iba Bulharsko a Cyprus. Priemer únie bol 1,84 percenta. V rokoch 2001 – 2005 výdavky na vedy dokonca reálne klesli. Ak nenastane výrazne zmeny vo finančnom zabezpečení vedy, výskumu a vzdelanosti zo strany štátu, súkromného sektora a študentov, dlhodobá perspektíva rýchlejších rastov ekonomiky je ohrozená. Dôležité pritom je, aby zdroje, ktoré budú vkladane do týchto oblastí, boli vynakladané až po dôkladnej obsahovej a inštitucionálnej reforme školstva, vedy a výskumu.

Aj keď v základnom a strednom školstve je situácia lepšia ako na vysokých školách, aj tu je treba urobiť reformné kroky, ktoré by zefektívniť školský systém a zvýšili jeho úroveň. Pomerne slušnú úroveň majú gymnázia, kde sa hlási aj najväčší počet záujemcov. Tiež viaceré stredné odborné školy ako sú obchodné akadémie a niektoré priemyslovky majú pomerne dobrú úroveň aj v porovnaní so zahraničím. Osobitnú pozornosť si vyžadujú stredné odborné učilišťa, ktoré pripravujú mládež pre kvalifikované robotnícke profesie. Už teraz sa prejavuje veľký nedostatok viacerých kvalifikovaných robotníckych profesií ako sú napríklad robotnícke profesie pre automobilky, ďalej stavebné robotnícke profesie, ktoré sú deficitné najmä pre stavebný boom a tiež únikom remeselníkov do zahraničia. Súčasná vláda postupne schválila nové koncepcie predškolskej výchovy a odborných škôl.

Prísľubom je nový zákon o výchove a vzdelávaní, ktorý by mal obsiahnuť očakávané zmeny v základných a stredných školách. Mal by odštartovať reformu vo vzdelávaní. Obsiahne štátne a školské kurikulum, atestačný postup učiteľov, novú tvorivo-humanistickú filozofiu v školstve, redukciu nefunkčného učiva, zníženie preťažnosti žiakov a učiteľov. V obsahu asi 70 percent bude určovať štát a zvyšok škola. Doteraz asi 90 percent učiva určoval štát.

Viac hodín sa určuje na telesnú výchovu, cudzie jazyky a informačné technológie. Posilnilo sa aj vyučovanie prírodných vied. Veľmi kladne sa hodnotí, že k prvoradým prioritám v osnovách patrí aj národná kultúra a história. Dôraz sa kladie na výučbu cudzích jazykov tým, že sa už od tretieho ročníka zavádza jeden povinný predmet a od piateho ročníka ďalší voliteľný predmet. Pozornosť sa bude venovať príprave pedagógov na vyučovanie cudzích jazykov. Inak sa bude učiť literatúra a história s dôrazom na posilnenie národného povedomia. Učiť by sa mala viac slovenská pôvodná tvorba a vlastiveda by mala byť viac spojená so slovenskou históriou.

Väčšina bodov novely vysokoškolského zákona by mala začať platiť od 1. septembra 2007. Spoplatnenie začne platiť od školského roku 2008/2009. Novela zákona o výchove a vzdelávaní

by sa mala predložiť na schválenie do parlamentu v decembri 2007. Reforma vo výchove a vzdelávaní by mala začať od školského roku 2008/2009.

Ani najlepšie zákony nebudú nič platné, ak učiteľia (najmä vysokoškolskí) výrazne nezvýšia nároky a požiadavky na prednášky a skúšky a študenti si neosvojia pravdu, že cesta k vyššej úrovni štúdiá (najmä) vysokoškolského na Slovensku vedie predovšetkým dobrovoľným akceptovaním zvýšenia náročnosti štúdiá, vyčerpávajúceho zvládnutia odbornej literatúry a sprísneniu nárokov na skúšky.

VÝZVA

zodpovedným štátnym orgánom, ustanovizniam, politikom a slovenskej verejnosti

Podpísaní kultúrni pracovníci, členovia občianskych združení Matice slovenskej, Spoločenstva kresťanské Slovensko, Bernolákovskej spoločnosti, Spoločnosti Andreja Hlinku a Združenia slovenskej inteligencie Korene Slovakia plus cítíme povinnosť prejavíť svoje znepokojenie nad stále sa zhoršujúcou úrovňou slovenského jazyka, ktorý je jedným z najdôležitejších prvkov našej národnej identity a bol v týchto nedávnych storočiach účinným faktorom nášho kultúrneho rozvoja, ako aj politických snažení predchádzajúcich generácií, ktorých výsledkom je aj naša obnovená štátnosť.

Je všeobecne známe, ako naši predkovia najmä v druhej polovici 19. storočia a na začiatku 20. storočia museli tvrdo bojovať „za tú našu slovenčinu, za ktorú neváhali trpieť, znášať spoločenské diskriminácie, ale aj väzenia. Aj preto v roku 1918 vstúpili do spoločného česko-slovenského štátu, ktorého zakladatelia im zmluvne sľúbili, že „Slovenčina bude úradným jazykom v škole, v úrade a vo verejnom živote vôbec. (Pittsburská dohoda). Keď sa však v novom štáte prejavilo úsilie vládnych činiteľov systematicky kazíť slovenský jazyk jeho umelým „zblížovaním s českým jazykom, ktoré si vytýčilo za cieľ vytvoriť nejestvujúci „československý jazyk, slovenskí kultúrni a politickí činitelia začiatkom tridsiatych rokov zaujali nekompromisné stanovisko. Dve najväčšie slovenské kultúrne inštitúcie, akými vtedy boli Matica slovenská a Spolok sv. Vojtecha, dokázali rozvinúť celonárodné hnutie za čistotu slovenčiny, ktorého blahé výsledky sa za niekoľko rokov zreteľne prejavili. Po druhej svetovej vojne celých štyridsať rokov sa pokračovalo v politike čechizovania slovenského jazyka, ktoré sa konalo hlavne „neznými prostriedkami masovokomunikačných prostriedkov. Žiaden jazykovedec sa nemohol odvážiť brániť čistotu slovenského jazyka proti držiteľom totalitnej moci. Výsledkom toho bola slovenčina zanesená nepotrebnými cudzími výrazmi, ako aj gramatickými aj syntaktickými formami. Horšie však bolo, že aj po obnovení slovenskej štátnosti v roku 1993 ani jedna z doterajších vlád nedokázala reagovať na ten zúbožený stav štátneho jazyka, čo ešte viac znížilo úroveň jeho vyučovania na všetkých stupňoch našich škôl. Písomné jazykové prejavny nielen študujúcej mládeže, ale aj pracovníkov najvyšších kultúrnych, vedeckých inštitúcií a štátnych úradov, ani nehovoriac o periodickej tlači, rozhlasu a televízie, príliš často nedosahujú jazykovú úroveň niekdajších absolventov stredných škôl. Konštatujeme, že na vzniknutú neradostnú skutočnosť doteraz účinne nereagovali príslušné kompe-

Po podpísaní novely vysokoškolského zákona prezidentom odzvy vysokoškolskej obce boli prevažne pozitívne. Rektor Univerzity Komenského František Gahér povedal, že „novela je úspechom“ a mnohé ustanovenia, ktoré sme čakali a vyžiadali si ich život, tam sú. Pripomenul, že sú veci, ktoré mu tam chýbajú. Opozícia uvažuje, že novu vysokoškolského zákona možno dá na Ústavný súd. Prečo asi? Predchádzajúci minister Martin Fronc trikrát predložil v parlamente novelu vysokoškolského zákona a trikrát neuspel. Teraz príšiel čas, aby koalícia netratila čas oslavovaním zákona a opozícia aby sa nevybíjala na jeho marení. Nový zákon poskytuje dostatočný priestor na to, aby sa koalícia aj opozícia zjednotila na hlavnom: že treba zvýšiť úroveň vysokoškolského štúdiá, a nielen vysokoškolského, ale každého.

Autor je profesor na Trnavskej univerzite

tentné miesta, vrátane Jazykovedného ústavu E. Štúra SAV.

Preto vítame stanovisko ministra kultúry Marka Maďariča, ktorý nedávno verejne poukázal na tento až zahanbujúco nepriaznivý stav nášho štátneho jazyka. Vyzyvame zodpovedných vládnych činiteľov, aby sa vážne venovali riešeniu tejto otázky, počnúc najpotrebnejším prostriedkom, ktorým je bezpochyby kompetentné a didakticky účinné vyučovanie slovenského jazyka na všetkých školách Slovenskej republiky, ale aj všetkými ďalšími legálnymi, administratívnymi, finančnými a kontrolnými opatreniami, aké tento veľmi vážny verejný problém vyžaduje.

Pre zlepšenie súčasného stavu navrhujeme napríklad:

- založiť vedecko-populárny časopis, akým bola „Slovenská reč a sprístupniť ho všetkým školám.

Vyžadovať od pracovníkov všetkých štátnych inštitúcií pri ich písomných aj ústnych verejných prejavoch znalosť a rešpektovanie gramatických a správnej výslovnosti týkajúcich sa noriem štátneho jazyka.

Vyžadovať, aby predovšetkým verejnoprávne médiá rozhlas a televízia venovali tejto otázke pozornosť, či už zvyšovaním úrovne jazykového prejavu redaktorov a moderátorov, alebo aj verejnou kampaňou zaradením relácií za očistu a pestovanie štátneho jazyka. Mali by kriticky upozorňovať napr. aj na nevhodné pomenovania na vývesných tabuliach obchodov, podnikov a podobne. Slovenská televízia by mala v najsledovanejšom večernom čase medzi 20,00 – 22,00 hodinou vysielat' programy zásadne v slovenčine. Podobné zásady by mali platiť aj pre súkromné televízie v duchu zákona o štátnom jazyku.

Dôrazne vyvodzovať opatrenia i sankcie tam, kde sa porušuje zákon o štátnom jazyku.

MILAN RUFUS, LADISLAV ŤAŽKÝ, TEODOR KRÍŽKA, JOZEF RYDLO, ÁBEL KRAL, FERDINAND KLINDA, MILAN S. ĐURICA, STANISLAV MAJEK, AUGUSTIN M. HÚSKA, MAGDA RUFUSOVÁ, VILIAM HORNÁČEK, JOZEF DARMO, MARTIN LACKO, JÁN KOŠIAR, ANTON SEMEŠ, JÁN SMOLEC, LADISLAV LYSÁK, FRANTIŠEK VNUK, JÁN LITECKÝ ŠVEDA, PAVOL STANO, PETER BIELIK, STANISLAV LEHOTÁK, JÚLIUS PORUBSKÝ, PETER KOŠTÚR, ŠTEFAN KORMÚTH, ANTON JANITOR, KLEMENT ŠEDIVÝ, MARINA VJAZANKOVÁ, XÉNIA DUCHOVÁ, VLÁSTA KRŠKOVÁ, VALENTIN MAGDOLÉN, JÚLIUS MURGAŠ, JOZEF SIVÁK, JÁN BOBÁK, PETER MULIK, MARIÁN ŠURAN a ďalší.

V Bratislave 13. septembra 2007

Mohutné celonárodné oslavy usporiadané v auguste 1933 v Nitre, pri príležitosti 1100. výročia postavenia nášho prvého kresťanského chrámu kniežaťom Pribinom, charakteristicky zvýraznili celé ideové smerovanie a politické formovanie Slovenska v medzivojnovom období. V prípravách i v samotnom priebehu Pribinových slávností sa premietli politické ambície pražského centralizmu, ale i skutočnosť, že začiatkom tridsiatych rokov hlavný prúd slovenskej politiky už vyhranene smeroval k presadeniu národnej svojbytnosti v autonómii Slovenska.

Hlavnú zodpovednosť za prípravu osláv v Nitre najprv niesol biskup dr. Karol Kmeťko, senátor dr. Jozef Buday a mešťanosta Nitry Fraňo Mojto, ktorý bol poslancom ľudovej strany. V prípravnom výbore boli však zastúpené opozičné i vládne strany, ako aj katolícki i evanjelickí kultúrni pracovníci a kultúrne spolky tak, aby reprezentovali všetky zložky národa a slávnosti boli celonárodné, slovenské a kresťanské. V duchu príprav na Pribinove slávnosti bol čítaný 26. februára 1933 vo všetkých kostoloch Pastiersky list slovenských biskupov, v ktorom napísali:

„Pokrstenie Pribinovo a vybudovanie chrámu nitrianskeho bolo takým významným a šľachetným skutkom, že jeho následky boli rozhodujúce nielen pre život Slovákov, ale aj susedných národov. Pribina bol prvým panovníkom v strednej Európe, a najmä medzi slavianskymi národmi, ktorý prijal Kristovu vieru a s ňou položil základy kresťanskej civilizácie. Pribina pripravil aj cestu misionárov k Čechom, ktorých veľmoži, po príklade Pribinu, išli do Reza a dali sa pokrstiť. Pribina pripravil pôdu aj u nás pre sv. Cyrila a Metoda, ktorí rozširovali kresťanstvo od Bulharska po Panóniu, Moravu, až do Poľska a Ruska. Pribinom zasadené zrno prinieslo ďalšie ovocie, keď sa sv. Vojtech stal apoštolom Čechov, Poliakov, Maďarov a Prusov. Čím dôkladnejšie skúmajú historici našu minulosť, tým jasnejšie sa im predstavuje vznešená osobnosť kniežaťa Pribinu. A aj my prichádzame k presvedčeniu, podľa ktorého má jeho pamiatku sláviť nielen náš slovenský národ, ale aj bratské národy.“

Vzápätí sa proti Pastierskemu listu slovenských biskupov ozvali liberáli v denníku Národná osvobození s výčitkou, že „V celom pastierskom liste sa ani raz nevyslovuje slovo Čechoslováci a československý“. Hodžova agrárna strana zas presadzovala v Slovenskom denníku požiadavku: „Keď sa výbor cirkevnonárodných slávností v Nitre uchádzal o väčšiu finančnú podporu zo štátnej pokladnice, potom občania štátu musia dostať vopred záruku, že to budú všenárodné kultúrne slávnosti, a nie čisto cirkevné.“

Už v auguste r. 1930 bola vláde podaná žiadosť podpísaná členmi predsedníctva prípravného výboru osláv biskupom nitrianskym dr. Karolom Kmeťkom, okresným náčelníkom v Nitre Rudolfom Haláchym a dr. Antonínom Podlahom, svätiacim biskupom pražským, v ktorej žiadali, aby vláda prevzala protektorát osláv, zúčastnila sa na nich a poskytla na ich uskutočnenie hmotnú podporu.

Vláda však, pretože videla v akcii iba klerikálne podujatie, o účasť na oslavách a ich finančnú podporu dlho, prakticky od podania žiadosti predsedníctva prípravného výboru v auguste r. 1930, nejavila záujem. Svoj postoj zmenila vláda až po upozorneniach slovenských centralistických politikov, že autonomisti ich môžu využiť pre svoje ciele, keď sa ukázalo, že príprava osláv nadobúda široký celonárodný rozmer. O prijatí protektorátu a tiež na osobnej a finančnej účasti vlády na oslavách sa uzniesla ministerská rada až 27. januára 1933. Vtedy ministerská rada súčasne rozhodla, že organizovaním slávností bude poverený nový jubilárny výbor, zložený len zo zástupcov cirkevných a štátnych úradov na čele s krajským prezidentom Jánom Országhom, ovládaný centralistickými vládnymi kruhmi. Najsilnejšia zložka národa, autonomisti, ma-

prejavu svojho zástupcu na zasadnutí prípravného výboru 20. marca v Nitre. Požiadku však dostala Matica až dodatočne, po viacerých žiadostiach a urgenciách, pretože nebol záujem, aby v jej mene prehovoril Jozef Škultéty. V mene Matice slovenskej J. C. Hronský a O. Škrovina 8. augusta znovu požiadali osobitným listom krajského prezidenta J. Országha o požiadku na oslavy a oznámili, že na hlavnú slávnosť 13. augusta vysielajú svojho správcu Prof. Dr. Jozefa Škultétyho, ktorý prehovorí v Nitre za MS. Vo svojej odpovedi Országh uviedol, že Škultéty podobne ako aj Hlinka môže prehovoríť 12. augusta 1933 na oficiálnom otvorení slávností za účasti vlády, na umeleckej akadémii v okresnom dome. S týmto stanoviskom nesúhlasila Matica ani HSLS. Znamenalo to, že keď predstaviteľom národného hnutia a slovenskej kultúry bolo

Postoj autonomistov k Pribinovým slávnostiam bol jednoznačný. I keď podporovali československú štátnosť, uviedomovali si, že Slováci na Slovensku reprezentujú osobitý a samobytný národ s vlastnými dejinami a v ideovej, kultúrnej i politickej rovine bojovali proti tým, „ktorí kúkoľ českoslovakizmu, tohoto moderného vynálezu, chcú zasiahť až do roku 833, keď o ňom ani reči a ani chýru nebolo.“ Zastávali názor, že „Česi, či katolíckeho, či liberálneho svetového názoru mali by stíšiť svoje protislovenské vrtochy a radosť sa s nami takými, akými sme boli v 833. a akými sme v 1933. roku.“ Skutočnosť však odporovala týmto očakávaniam. V českej tlači sa uverejňovali mnohé články upozorňujúce, že v „Nitre bude patrna snaha dáti slávnostem tendenční ráz slovenského partikularizmu, jak býva vyjadřován na různých schůzích politických pod jmé-

priebeh a charakter vhodnou organizáciou usmerniť tak, aby sa stali mohutnou demonstráciou hlásania československej národnej jednoty. Pre dosiahnutie tohto cieľa sa na oslavy nešetřilo ani peniazmi. Na schôdzi ministerskej rady 18. júla 1933 sa dohodlo, aby štátnym zamestnancom, ktorí sa zúčastnia na oslavách v Nitre, bola povolená dvojdenná dovolenka nezapočítateľná do normálnej dovolenky a 50% zľava na železničných pre všetkých účastníkov osláv. Veď slávnosti mali poslúžiť na posilnenie pozícií centralistických vládných kruhov na Slovensku, aby aj zahraničie bolo informované, že oslavy kresťanského kniežaťa Pribinu vyzneli vo vládnom duchu. Vláda, vládne kruhy i slovenskí centralistickí politici boli presvedčení o svojom víťazstve na Pribinových slávnostiach. Necháпали ducha a význam tohto jubilea, ktoré boli pre národ historickou príležitosťou prejavíť dlho potláčanej túžby po samobytnosti. A práve preto udalosti, ktoré sa odohrali v Nitre, centralistov nemilo prekvapili. Ich politici z vládných strán ako aj mnohí českí úradníci žijúci na Slovensku boli presvedčení o svojej nepostrádateľnosti a často poznačení aj strachom o svoju kariéru a nadobudnuté spoločenské postavenie. Z toho vyplýval ich sklon nechápať skutočný národný pohyb v autonomistickom hnutí a považovať ho iba za podvedomý dôsledok hungarizmu a v tomto zmysle aj skreslene informovali Prahu o skutočných pomeroch na Slovensku. Pritom zdôrazňovali: „To by to vypadalo, kdyby nás tu nebylo, je tu samý blb a maďaron.“

O to väčšie bolo prekvapenie zástupcov vlády, keď oslavy neprebíhali podľa ich predstáv a želaní. Boli presvedčení, že na Pribinových slávnostiach v Nitre bude zdôraznená československá národná jednota a ako napísalo České slovo 10. augusta 1933, „bude vynesene protest proti všem snahám autonomistickým“. Slávnosti boli otvorené 12. augusta večer za účasti predsedu vlády Malypetra, ministrov Hodžu, Déreera, Šrámku, Dostálku a predsedu poslaneckej snemovne Staněka. Minister zahraničia Beneš a minister národnej obrany Bradáč sa dali zastúpiť krajským prezidentom J. Országhom. Prítomní boli aj generáli Votruba, Beneš a Adamička. Zabezpečená bola účasť oddielov Sokolov, Sedliackej jazdy a rôznych českých spolkov, spolu s dôstojníkmi a zbytkovými statkármi. Neboli však prítomní zástupcovia MS a SSV, Orla a politickí predstavitelia autonomistického bloku. Tí sa zhromaždili v Kultúrnom dome na akadémii Orla, kde bol oficiálnym rečníkom krajský jednatel Orla Msgr. Andrej Marsina. Tam sa zišli aj skoro všetci poslanci a senátori HSLS, ktorí s búrlivým potleskom privítali A. Hlinku. Vo svojej reči zdôraznil, že „Slováci musia dobojovať boj za svoju národnú samostatnosť, za svoju Slovenskú krajinu... Nikomu nechceme odorávať, ale svoje si nedáme.“

V nedeľu 13. augusta A. Hlinka celebroid v piaristickom chráme pontifikálnu sv. omšu a posvätil vlajky Slovenského katolíckeho študentstva s nápisom: „Vernost' cirkvi - vernost' ná-

ANNA MAGDOLENOVÁ

Pribinove slávnosti 1933

li byť z prípravy osláv vylúčení. Slávnosti mali nadobudnúť celoštátny charakter a mali vyústiť v mohutný prejav podpory československej národnej jednoty, proti samobytnosti slovenského národa, a slúžiť k oslabeniu autonomistického hnutia.

Poradcami pri usporiadaní slávností boli ministri Dr. Milan Hodža a Dr. Ivan Dérer. Pomocou osláv si chceli upevniť svoje pozície vo vláde i na Slovensku. Obaja sa usilovali, aby Andrej Hlinka a Martin Rázus k slávnostným rečníkom nepatrili. Poslanec

„Boli sme medzi susednými národmi prví, čo sme zodvihli kríž A tento kríž nás udržal pri živote napriek veľkým prenasledovaniám. Len jemu môžeme ďakovať, že dnes slovenský národ jestvuje.“

ANDREJ HLINKA

nem manifestace za samobytnost slovenského národa.“ Znamenalo to, že prirodzená požiadavka uznania osobitosti a samobytnosti slovenského národa bola zo strany centralistov interpretovaná ako politický partikularizmus, ktorý je v rozpore so štátnymi záujmami. A keď išlo o podopretie fikcie československej národnej jednoty, jej zástancovia neváhali v tlači zneužívať ani historické konštrukcie o Pribinovi, ktorý podľa nich vraj tiež v dávnej minulosti prišiel na Slovensko „spoza Moravy“.

Pribinove oslavy v Nitre

dr. J. Tiso navštívil 5. augusta 1933 ministerského predsedu J. Malypetra so žiadosťou, aby poslanec A. Hlinka mal možnosť prehovoríť na oslavách 13. augusta 1933. Napriek tomu, že Hlinka bol aj predsedom Spolku sv. Vojtecha, Malypetr túto žiadosť odmietol s odôvodnením, že vláda prevzala protektorát nad oslavami a zúčastní sa ich, lebo majú význam celoštátny a oslavy nebudú mať ráz stranícko-politický.

Matica slovenská prejavila záujem o účasť na oslavách a zaradenie

znemožnené prehovoríť k národu na hlavnom ľudovom zhromaždení, zásadovo odmietli, ako nedôstojnú náhradu, aj účasť na otvorení slávností v uzavretej, zväčša oficiálnej spoločnosti predstaviteľov vlády. Súčasne ľudácka tlač odhalila snahy centralistov a čechoslovakov účelovo politicky zneužiť slávnostné zhromaždenie s tým, že pre nich „nitrianska národná oslava nie je ničím iným ako vládnu politicko-administratívnu oslavou, ktorá so slovenským národom nič spoločného nemá.“

Napriek skutočnosti, že Slovensko pod vplyvom autonomistov, vedených Hlinkom a Rázusom, práve prežívalo záverečnú fázu svojho ideového a politického formovania v novodobý svojbytný národ, centralisti stále ešte podliehali ilúzii, že tento prirodzený proces možno zahatať.

Pribinove oslavy boli chápané v slovenskom prostredí ako príležitosť prihlásiť sa pred svetom k svojším a autochtónnym hodnotám našej kresťanskej a národnej kultúry. Vládne kruhy však uverili, že je možné ich

rodu“. Vo svojej homílii Hlinka pripomenul: „Boli sme medzi susednými národmi prví, čo sme zodvihli kríž. A tento kríž nás udržal pri živote napriek veľkým prenasledovaniám. Len jemu môžeme ďakovať, že dnes slovenský národ jestvuje.“ Po bohoslužbách v katedrálom chráme a ostatných nitrianskych kostoloch, za zvukov zvonov, po vypálení delových rán a prehladke skupiny vojenských lietadiel sa tiahol mnohotisícový, tri km dlhý sprievod na letisko k slávnostnej manifestácii. Tam už bola pripravená tribúna so zástupcami vlády, krajinským prezidentom Országhom a zahraničnými hosťami, pričom s miestami pre Hlinku a Rázusa sa na tribúne nerátalo. Národ však chcel počuť predovšetkým ich a Hlinkovho vystúpenia sa dožadovalo mohutné zhromaždenie asi pol hodiny. Aj keď sa rozniesla zvesť, že Hodža poslal okresného náčelníka R. Haláchyho po Hlinku s odkazom, že jeho miesto je na tribúne, zástup Hlinku nechcel pustiť samého a nestaral sa o rozkazy úradných poriadateľov. Akademická mládež zobrala Hlinku na plecía a sama ho niesla na tribúnu. Zhromaždený slovenský ľud sa utíšil až po jeho pokyne a oslovení „Národne môj“. Vo svojej reči za nadšených ovácií vyhlásil, že „slovenský národ je tu 1100 rokov a prisaháme, že tu budeme ako verní synovia samostatného slovenského národa neochvejne stáť na podklade pribinovskom... a budeme bojovať za naše kresťanské a národné práva a autonómiu Slovenska.“

Za veľkého slávyvolania prečítal Hlinka aj nitriansku deklaráciu, ktorú zúčastnený zástup po odstavcoch slávnostne a s nadšením prijal. Obsah tohto historického dokumentu v Hlinkovom podaní znel: „My, národ slovenský, hrdý na svoju 1100-ročnú národnú a kresťanskú minulosť, Božou Prozreteľnosťou dnes znovu oslobodení a do republiky Česko-slovenskej včlenení, osvedčujeme sa, že v republike tejto chceme žiť a štát tento považovať za svoj, tu chceme nájsť svoje národné blaho. Avšak, keď republiku Česko-slovenskú považujeme pre nás za jedine možný štátny útvar, vyhlasujeme, že v štáte tomto chceme vidieť svoju budúcnosť nielen ako národ svojprávny a nielen ako národ rovnoprávny s národom českým, ale aj ako národ samobytný, samostatný, ktorý sám chce spravovať svoje veci a sám chce riadiť osud svoj. Chceme byť národom suverénnym!... Z tohoto miesta vyhlasujeme, že každého, kto opovrhne slovenskou národnou samobytnosťou, považujeme za ničomníka a ničomník je i ten, kto nám akýmkoľvek spôsobom prekáža byť samobytným národom. ...Pod starobylými múrami hradu nitrianskeho slávnostne sľubujeme, že verní ostaneme kresťanskému odkazu kniežaťa Pribinu a že pevne vytrváme pri národnej tradícii, opretej o pamiatku Pribinovu. Žiadame, aby spravovanie vecí samobytného národa slovenského na oslobodenom Slovensku zverené bolo Slovákom, ako nám to plným právom patrí, ako nám to bolo sľubované a Pittsburskou dohodou spečatené. Vyhlasujeme, že národných práv svojich, v Pittsburskej dohode zabezpečených, nikdy sa nezriekneme a že za lepšie blaho národa slovenského bojovať budeme mužne a vytrvale, ako nám to káže povinnosť k národu slovenskému a posvätná pamiatka Pribinova! že boli sme samobytným, samostatným národom a takým chceme i ostať!“

Priami účastníci osláv dodnes spomínajú na tieto nezabudnuteľné historické chvíle, v ktorých cítili, že pred svetom a predstaviteľmi vlády slovami Hlinku deklaroval slovenský národ

svoju vôľu slobodne a autonómne si spravovať svoju krajinu bez cudzieho poručníctva. A i keď učebnice dejepisu o tom dodnes mlčia, do pamäti národa sa toto Hlinkovo vystúpenie zapísalo ako deklarácia vôle po zvrchovanosti slovenského národa na svojom území, pre ktorú už dozrel čas, aj napriek neochote ústredných orgánov dať jej legislatívnu podobu.

Bola to vzácna príležitosť, ktorú si vymohol národ, aby z jeho poverenia a v jeho mene prehovoril k vláde Andrej Hlinka. Azda aj preto, keď chcel prehovorit' krajinský prezident Országh, mohol tak urobiť až po Hlinkovej výzve: „Vypočujte ho, veď aj Országh je Slováč“. A. Hlinka, v ktorého miestom na tribúne sa pôvodne nepočítalo, uvádzal potom aj prejavy predsedu vlády J. Malypetra, ministra školstva I. Déra a ďalších vládnych predstaviteľov. Zástupy si však vynútili, aby prehovoril aj Martin Rázus, ktorý vyhlásil: „My chceme len autonómiu pre Slovensko a uznanie našich práv. S poriadnymi Čechmi sa dohodneme, len nech si slušní Česi nehľadajú spojencov medzi neporiadnymi Slováčmi.“

Priebeh mohutnej manifestácie Slovákov z príležitosti Pribinových osláv sa vymkol očakávaniam vlády a centralistických politikov. V prítomnosti vlády, generality, vysokých úradných hodnostárov cirkevných a svetkých z domova a zo zahraničia Slováci namiesto fiktívnej československej národnej jednoty dôstojne demonštrovali vôľu po naplnení sebaurčovacieho práva v autonómii, ale aj úctu k svojim národným a náboženským tradíciami. V tomto duchu hlavné zhromaždenie osláv ukončil spevácky zbor slovenských učiteľov zaspievaním staroslovenského Otčenáša a piesňou Nitra, milá Nitra.

Po skončení oficiálnych osláv akademická mládež niesla Hlinku za spevu národných piesní po uliciach Nitry až k piaristickému kostolu, aby tam pred veľkým zhromaždením znovu prehovoril. Vyvolávaní zástupom ujali sa slova aj Dr. Jozef Tiso a po ňom senátor Dr. Jozef Buday, ktorý bol dušou príprav Pribinových osláv. V popoludňajších hodinách sa uskutočnilo na štadióne pod hradom verejné cvičenie slovenského Orla, ktoré navštívil aj A. Hlinka. Na sokolskom štadióne sa uskutočnilo zase cvičenie sokolov za účasti ministerského predsedu J. Malypetra. Vo večerných hodinách si mohli účastníci osláv pozrieť operu Mataj od Jozefa Rosinského. V tento deň, 13. augusta popoludní boli aj porady slovenských opozičných strán a hnutí v ČSR.

Tretí deň Pribinových osláv sa niesol v znamení rôznych pracovných zasadnutí jednotlivých popredných slovenských spolkov a zväzov. Po slávnostných bohoslužbách v katedrálom a františkánskom chráme konala sa v Kultúrnom dome pracovná konferencia Ústredia slovenského katolíckeho študentstva pod predsedníctvom Františka Galana, ktorú navštívil aj Andrej Hlinka. Bol prijatý búrlivým potleskom a musel sa ujať slova. V Kultúrnom dome sa uskutočnil aj zjazd orolských osvetových pracovníkov, ktorý taktiež pozdravil Hlinka. Neúnavný Andrej Hlinka nevynechal ani valné zhromaždenie Jednoty katolíckych žien ako aj valné zhromaždenie Zväzu slovenských železničiarov pod predsedníctvom poslanca Štefana Suroviaka a všade rečnil. V misijnom dome sa uskutočnil zjazd bohoslovcov. Zúčastnili sa ho všetci slovenskí cirkevní hodnostári aj primas Poľska kardinál Hlond. A. Hlinka vyzval bohoslovcov na svornosť a nazval ich perlou národa, lebo keď národ nebude mať kňazov, zahynie. Zjazd bol ukončený Cyrilo-me-

todskou akadémiou pod predsedníctvom Msgr. dr. Andreja Škrábika.

15. augusta sa uskutočnil v rámci cirkevných slávností Eucharistický sprievod z Nitrianskeho radu na Kalváriu. Veriaci tým vzdali svoj hold Kristovi - Kráľovi za tú veľkú milosť, ktorej sa dostalo pred 1100 rokmi našim predkom posvätením prvého kresťanského chrámu na našom území. O tom, že úcta k našim kresťanským prapočiatkom zapustila v slovenskom národe pevné korene, svedčila veľká účasť - podľa Lidových novín približne 300 000 ľudí, ktorí navštívili slávnosti v priebehu štyroch dní.

Už po prvom dni Pribinových osláv Lidové noviny priznávali, že sa stali autonomistickou manifestáciou a že ministerský predseda Jan Malypetr i krajinský prezident Jozef Országh mohli hovoriť len z milosti Hlinkovej. Nasledujúci deň, ešte počas slávnosti, Slovenský denník na prvej strane uverejnil veľký článok „Ľudáci zneuctili Pribinove oslavy v Nitre“, v ktorom obvinili ľudákov, že „zneužili slabosti poriadateľov a ich priveľkej dôvery v slušnosť politického boja a hrubo porušili priebeh slávnosti“. Podobne reagoval 17. augusta aj Národný denník, ktorý v článku Urážka štátu a vlády, spáchaná v Nitre ľudákmi, musí byť odčinena, uviedol, že „...úradní usporiadatelia a tí, ktorí disponovali v Nitre výkonnou mocou, stratili hlavu. Avšak, kto stráca v takýchto prípadoch hlavu, na toho sa nemá zveriť tak zodpovedný úkol. Tu mali fungovať orgány, ktoré majú v takýchto veciach už skúsenosti, ktoré sú energické a ktoré hlavu nestrácajú.“ Pribinove oslavy označovali centralisti vo svojej tlači za ľudácky cirkus a nabádali, aby sa s ľudáckymi rozvrtníkmi a nesprátnikmi nejednalo v rukavičkách, ale použila voči nim i tvrdosť zákona s dôsledkami z toho vyplývajúcimi. S úplným nepochopením problémov Slovenska a podstaty autonomistického hnutia centralisti v Národnom denníku žiadali: „Aby naši separatisti na Slovensku pracovali do rúk maďarskej iredenty a revíznej propagandy, to nesmú naše úrady ďalej za žiadnu cenu trpieť.“ Podobne i časopis ministersva zahraničia České slovo už 14. augusta obvinil ľudákov, že „pracujú pro maďarskou iredentu“.

Tieto nehorázne obvinenia ľudákov z podpory iredenty mali jediný cieľ - zdiskreditovať autonomistické hnutie v očiach národa a zasievaním nedôvery a strachu pred Maďarmi posilniť pražský centralizmus. Pritom v snahe politicky manipulovať Slovensko strachom z územných nárokov Maďarska, centralisti vôbec nerešpektovali skutočnosť, že predstavitelia HSLS využívali všetky príležitosti v parlamente, tlači i na verejných zhromaždeniach, aby odsúdili maďarskú iredentu a hlásali svoje protirevizionistické stanovisko. Presadzovali ho však komplexne, s prihliadnutím na potrebu riešenia politických, ekonomických a sociálnych problémov Slovenska, ako to vyjadrili aj na stránkach Slováka v predvečer Pribinových slávností: „...nepomôžu miliónové fondy na potieranie maďarských propagand v zahraničí. Osoží len jedno: dajte Slovensku autonómiu podľa Pittsburskej dohody, dajte Slovákom chleba a prácu, zamestnanie a miesto, vráťte nám demolované fabriky, vráťte skrívodlivo Slovensku utrnuté národy na štátny majetok na Slovensku a Jehličkova propaganda zmizne.“ Svoje protirevizionistické stanovisko zverejnili aj v ďalšom čísle Slováka: „...pokladáme dr. Jehličku a jeho troch spoločníkov za ľudí, ktorí nemajú a ani si nezaslúžia mať žiaden mandát od slovenského národa, alebo od niektorej organizovanej súčasti na to,

aby mohli slovenský národ pred zahraničím reprezentovať a v jeho mene niečo konať a podnikat.“

Príznačná bola odozva na Pribinove slávnosti aj v ľavicovej tlači, ktorá pod zámenkou ochrany demokracie a republiky zostrila kampaň proti Cirkvi a národnoemancipačnému hnutiu. Robotnícke noviny označili Pribinove slávnosti za fašisticko - klerikálnu revoltu v Nitre a vyzývali vládu k náležitej satisfakcii a opatreniam, aby sa takéto „ostudné veci“ v budúcnosti neopakovali. Právo ľudu v článku Dozvuky Nitrianske ostudy, vyzývalo verejnosť „...do boje na záchranu demokracie pred rozvrtníkmi a škúdcami, ktorí podkopávajú československou jednotu a štvou tak národ do nové poroby...Nechť jsou potrestáni podle zákona na ochranu republiky.“

Z centralistickej tlače jedine Peroutkova Přítomnost objektivne uviedla, že „Nitrianske udalosti presvedčivo dokazujú, že slovenský problém uzrel, že treba bezodkladne konať...Spôsob aranžovania slávností bol len pokračovaním tých chýb československej politiky, ktoré na Slovensku od prevratu napáchala. Zodpovednosť teraz nemožno zvaliť len na usporiadateľskú službu a organizáciu slávností.“

Vládne kruhy dlho nemohli zabudnúť na jubilejnú oslavu v Nitre a v snahe potlačiť autonomistické hnutie posilnili na Slovensku represívne opatrenia. Hodil sa k tomu zákon o ochrane republiky z roku 1923 doplnený a sprísnený 10. júla 1933 a zákon o výnimových opatreniach z roku 1920. Oba zákony sa začali intenzívnejšie uplatňovať proti opozičným politikom a autonomistickej tlači, ktorá bola už

aj predtým neustále cenzurovaná a po slávnostiach stále častejšie konfiskovaná a vybieľovaná. Napríklad Pražský lid napísal: „Nevieme, jak bude vláda řešit incident nitranský, ale to, co už se podniklo, nesvědčí o rozvaze. Slovák vychází den co den konfiskovaný na celých stránkách. To není práce pro stát. Dříve se censura dívala na vše shovívavě, nyní zase drakonicky.“ Andrej Hlinka 29. augusta 1933 zaslal otvorený list ministrom spravodlivosti dr. Alfrédovi Meissnerovi, v ktorom upozorňuje, že: „Slobodná tlač je základným pilierom našej ústavy. Dožičte tejto slobody aj nám. Čím nás budete ďalej prenasledovať, tým viac zlanarobíte republiku a tým smelšie budú vystupovať vaši i naši nepriatelia na ujmu republiky.“ Krajinský prezident J. Országh vydal 4. septembra 1933 zákaz kolportáže denníka Slováka, dvojtyždenníka mladej slovenskej autonomistickej generácie Nástup a humoristického týždenníka Osa. Zákaz kolportáže znamenal, že mohli byť tieto noviny a časopisy zasielané len predplatiteľom. Ale už od 21. septembra bol zastavený na tri mesiace denník Slováka aj ostatná ľudácka tlač, a neskôr i Národné noviny.

Štátne orgány energicky nepostupovali iba proti autonomistickej tlači, ale Okresný úrad v Nitre podal pár dní po oslavách trestné oznámenie proti neznámym páchatelom v Nitre, ktorí sa 13. augusta - v deň hlavných Pribinových slávností (pri sprievode a potom pred hlavnou tribúnou na letišti), dopustili rozličnými výkrikmi prečinu obecného mieru.

(Pokračovanie na 10. strane)

Andrej Hlinka naposledy v roku 1937 v Humennom po manifestácii asi 6000 občanov. Nesený je na rukách aj ped. Jána Orendáča, vedúceho manifestácie

Orfelinát

Zo samých detských kostí,
čo z okien vytrčajú,
je postavený dom.

Tam bieda kreslí bez milosti
alabastrové znaky
nevinným ľudským rtom.

Bezkrvné biele telá,
rozladiac ťažký dych,
nehybne ležia v radoch
slamených postelí,
kým šedá Rue de Frères
bleskami hýri celá,
do vzduchu zmeniac v prepych
strieck stredovekých mier...

Ó, potomkovia bez otcov,
ó, potomkovia bez materí,
ó, polomŕtve životy,
pošleme medzi vás
ľudí bez nádeje, bez viery,
by okúsili z vašej dobroty!...

(Mystérium baladické)

Trpiaca zem

Si tichá. Mocná. Veľká v svojej trýzni.
Si bičom času zobrážaná matka.
Z úst tvojich žriedel pravda zoschla žízni,
z prs tvojich kopcov vzlykom dych tvoj hladká
balvany vesmíru, vzduchu a hviezdy lem,
ty pevná, hrdá, spravodlivá zem.

Hrad Váhu bystrého i Hrona žirna stráž,
o boky zrady oprené, stoja ďalej.
Tvár výšin karpatských a v Tatrách stĺpy krás
do výšav vypäté a v túžbe neskonalej
snívajú rajský šťastia sen...
Ty nezlorečíš, dobrá moja zem.

Chlad mokrých nív jak myseľ neúprimná
sa nerozvíjal po tvojej mladej tvári
a svetlo hviezd na pohyb tvojich hrobov,
hoc storočiami bude padať vari –
dnes sudby nápoj, trpkosť tvojho vína,
ťa nezoslabil, budeš večne len
zostrená v behu, nádejná ty zem.

Hlas srdca spieva v tebe slávou
a rieka modlitieb do Boha ústi z teba.
Ži, žehnaná, ty plameň našich tiem,
ži, žehnaná, ty štedrý obrus neba,
ži, žehnaná, ty svätá naša zem.

(Zem požehnaná)

O Tebe spieva zem

O Tebe spieva zem, ty Krásny, Najkrajší,
o Tebe spievame my darmi očarení.
K Tebe sa vinie kvet, pod Tebou žiari slnce
a všetko od Teba sa v návrat v Teba mení.

Je krása nesená na krídlach našich ciest.
Sme ako kamienky na neba Tvojho dne.
Sme ako rybičky v bystrinách Tvojho jasu
a tok náš do Tvojho mora raz zapadne.

(Klienti)

JÁN HARANTA

O Tebe spieva zem

K atolický kňaz, básnik a literát Ján Haranta (1909 – 1983) napísal dvanásť básnických zbierok. Len prvé štyri z nich vyšli za jeho života knižne (Mystérium baladické, Zem požehnaná, Klienti a V najkrajšej domovine). Ostatné zostali v rukopise, pretože ich autor – ako predstaviteľ duchovne a nábožensky orientovanej poézie – bol v nemilosti vtedajších mocipánov.

Až teraz, s odstupom rokov a desaťročí, sa všetky tieto zbierky dostávajú do rúk kultúrnej verejnosti. Vyšli v jednom objemnom zväzku pod názvom Spolu v zemi požehnannej, a to vďaka Vydavateľstvu Michala Vaška (Prešov 2006). Editorom predmetného vydania, umožňujúceho komplexnejšie oboznámenie sa s dielom nášho dlho umlčivaneho a obchádzaného autora, je Július Pašteka.

Harantova poézia očisťuje, povzbudzuje, dvíha. Má presný výraz i zameranie. Vychádza z náboženského cítenia i poznania a opiera sa o pevnú vieru v Boha. Nie je však mystická, ale skôr metafyzická. K základnej duchovnej tematike sa pridružujú prírodné, národné a sociálne témy. Významný je v nej motív ticha ako znak pokoja a splynutia s Absolútnom.

Nasledujúce básne predstavujú prierez celou Harantovou básnickou tvorbou. Každú jeho zbierku tu zastupuje jedna báseň. Pri ich výbere (vychádzajúc zo spomínaného súborného vydania) som sa riadil vlastným vkusom, jednoducho a úprimne, vybral som z každej zbierky tú báseň, ktorá ma najviac oslovila, ktorú považujem za umelecky najprínosnejšiu a najhodnotnejšiu, pravda, s prihliadnutím na priestorové možnosti časopiseckého publikovania.

JÁN MARŠÁLEK

Sen o sirôtke

Už na Golgote vysilená čaká...
Ja s Jánom smutným zobďaleč ju vidím:
tvár rozvechtenú, prsia sírou draka
má rozdychčané, strašným nemým vytím...

Už nahá bola. Bez cti krutí drábi
i na franforce zrakom diabla bočia.
Keď strhali ich z nej, tu zhikla: Zabi,
len česť mi nehaň! Bola kosť len, koža.

A zrazu zúbožená, celá čistá,
pozdvihnúc oči k nohám Jezu Krista
– dial' nemohla už skraňou bledosivou –

zohla sa v drieku krehko, kväcla na zem...
Ja sa vám za ňu, bratia, modliť kážem:
Zmiluj sa, Bože, súď ju milostivo!

(Pútnik po zrúcaninách)

Báseň

Stigmy času pália. Skrytá neha
a vôňa prvých kvetín – tvoja púť,
v jej tóni možno na čas zabudnúť
na dávne stesky bolestného echa.

Sme túžobníci, Bože, Tvojej lásky!
Z kra našich vidín rastú strapce slz.
Pred nami rozvíja sa chodník ťažký,
na kroky naše pníe sa zemežlč.

Rosou sa jagá zrak tvoj oplakaný,
v ňom krásu stvorenia zriem v údive.
Ó, Bože, utíš vzdychy ohnivú
a dovoľ žiaľ vliat' do sesterských dlaní!

(V najkrajšej domovine)

Nox et solitudo

Nad mojím lôžkom Kríž sa belie
s podobou Syna Človeka
a z Jeho boku večerami
krv-voda prúdmi vyteká...

Padajú kvapky milosrdné
do srdca môjho nádoby.
To, hľa, sú moje najvzácnejšie
poklady dnešnej chudoby.

Do noci dlho lampa horí.
Na stene Kríž sa mihotá
a ja sa chystám rozdeľovať
zaránky dary života.

(Pieseň lásky)

Žlna tu nespieva

Za tebou cliviem,
vták, v roztúžení spievajúci
akordy sladké, láskou mrúci,
žlna.

I ja som taký:
chcem oddať túžby svoje letu,
zanôtiť, ako krásne je tu,
stíchnuť.

Lež takto ťažko
len vo vetre sa rozkolíše
a sladkobôľne padá z výše
spev môj.

A dole potom
sťa koník v tráve bzukajúci
len, poskakujúc, letieť túži
nahor.

(Kvapka rosy)

Nanebovzatá

Ten november bol smutný. Tak si chcela,
ó, Vyvolená, Kráľovná a ponížená,
v tichosti veľkej zaskviet' sa nám celá,
ukázať lásku ľudu svojmu, ktorý stená.

V tichosti veľkej v tomto kraji ťažkom
zvesť ide z domu do domu, ó, Nanebovzatá,
oroduj za nás, tmu has za urážkou,
že nemohli sme svätiť deň Tvoj. Hrozná zrada!

*Had úlisný sa zaryl kolom zeme,
ó, Bezpoškrvny, v slnka rúchu, znak na nebi,
zákerne zvádza Tvojich dietok plemä,
ešte raz jeho hlavu rozmliaždi a prebi!*

*Tak, Oslávená, znova prosíme Ťa,
bud' milosrdná, mocná naša Ochrankyňa,
Nanebovzatá, kričí každé dieťa,
Nanebovzatá, oroduj! Lud ruky spína...*

5. XI. 1950
(Zem pod krížom)

Kázeň v košeli

Svätosť je úplná nahota (Mauriac)

*Nedivte sa, bratia,
že pomstím hanbu brata
pokoreného –
hanbou vlastnou.*

*Je len jedna pravda:
sme hriešni!*

*A je len jedna lož:
že bez hriechu sú
svätí prečudesní.*

*Máme svoj kríž.
Jedni pre faloš,
ktorá ich potajomky štekli:
byť viacej k sebe bliž.*

*Nuž, čujte slová ťažké
o svätých v úbohosti:
majú svoj kríž
pýchy a ctižiadosti,
hovejúci ich samoláske.
Z bolestí prvej rany
si rúcha svoje ešte nevyzliekli.*

Hľa, kážem vám tu v košeli, čo hani.

*Tak vravím všetkým, úprimným i plachým:
Sursum corda! Váš kríž sa v slávu zmení.
A vravím aj vám za svetom upachteným:*

*Podťe za Kristom chudobným a nahým
a objímajte jeho Kríž,
zo svojich biednych krížov vyzlečení!*

(Vino slabých)

Verše jesenné

*Neskorá suchá jeseň.
Slnce a vietor, pieseň.*

*Spomienok zunia zvonce
adaggio, lento, dolce.*

*Terasou listie šuští,
prináša pokoj duši.*

*Oblohou výšky svietia,
prežiaria tóne sveta.*

*Nebo a zem sa snúbia,
spieva im d'ateľ z dúbia.*

(Prežiarené trvanie)

Chryzantéma

*Keď už všetko, čo raz v kvete
osteň smrti bôlne hnetie,
ona kvitne ako v máji.*

*Bázlivo sa cez ňu mihá
pokoj mŕtvych so živými,
nehu slnka krotko tají.
Kvetom bielym v žiare ticha
nebies krásu zrkadlí mi.*

*Chryzantéma, očí strážca,
ktoré lásku v slzách rosia,
cez teba nám lásku vracia
milosrdná ruka Božia.*

(Z druhého brehu)

Spev dávneho básnika

*Od neho si zdedila
nevinný pohľad.*

*Spieval básnik
o nevädzi
a tak blahoslavil
poľnú bylinu
Centaurea cyanus.*

*A o dievčati bol spieval,
že mu belasý kvietok
zakvitol v očiach.*

*Kvietočky-tielka nevinnosti,
chráňte nevinnosť v telách!*

*Za čím však krúhlia
do vášho sveta
pobehlice dňa i noci?*

(Zlo kvetov)

Kresba: Andrea Čepiššáková, 1999

Dostojevskij poznal Evanjelium skoro od útleho detstva. Pochádzal z nábožnej rodiny. Jeho rodičia zasiali do neho zrno ľudovej zbožnosti a viery v Boha Otca Stvoriteľa aj cez spoločné modlitby a čítanie kníh.

V centre jeho kresťanského života stojí Kristus a láska k ruskému pravoslávniu a ruskému ľudu.

V jeho známom románe *Zločin a trest* môžeme vidieť vplyv Evanjelia. Hneď na začiatku literárneho diela v rozprávani naničhodníka Marmeladova o svojich hriechoch a zármutku jeho vzletný monológ o poľutovaní všetkých hriešnikov, a následne odpustenie hriechov pripomína v podstatnej miere riadky Evanjelia.

V tejto krátkej sekvencii je istá paralela s Bibliou. Marmeladov verí a dúfa v odpustenie hriechov. Spomína svoju dcéru Soňu, ktorá sa aj pre neho obetovala a dala mu peniaze, aby našiel zármutok a slzy na dne fľaše, ako sám hovorí. Vrávi o nej ako o tej, ktorej sa odpustí mnoho hriechov, lebo veľmi miluje.

Skrze úradníka Marmeladova autor anticipuje Soninu prostú a nesebeckú lásku. V nasledujúcom citáte sa spája hlboká viera a nádej v odpustenie hriechov v mene Kristovej vykúpiteľskej lásky. Marmeladov sa vyznáva Raskolnikovovi zo svojho zármutku: „Zármutok, zármutok som hľadal na jej dne, zármutok a slzy, a našiel som ich, aj okúsil, a poľutuje nás ten, čo sa nad všetkými zľutoval, čo všetkých a všetko pochopil, on jediný, lebo on je ten sudca. Príde v ten deň a spýta sa: „Kde je tá dcéra, čo sa kvôli zlej a suchotinárskej macoche a cudzím maloletým deťom obetovala? Kde je tá dcéra, čo sa nad svojim pozemským otcom a pijaným darobným zľutovala, nezľaknúc sa jeho zverstva? A povie: „Príd! Už som ti raz odpustil...Raz som ti odpustil...Aj teraz sa ti odpúšťajú hriechy premnohé, lebo si veľa milovala... A odpusti mojej Soni, odpusti jej, viem, že jej odpusti...už o nehdý, keď som bol u nej, som to tu, v srdci pocítil!“¹ Vidíme tu spirituálny a katarzný rozmer literárneho diela a vplyv Evanjelia. Úbohý a hriešny bývalý úradník na dne sa prosebne obracia k najvyššiemu a milosrdnému Sudcovi.

Dostojevskij čítaval Evanjelium, ktoré sa mu stávalo svetlom na ceste životom. Dobro ho poznal. Domnievam sa, že ovplyvnený Božím slovom vykresľoval typy svojich postáv.

Marmeladovova apostrofa, obracajúca zrak na Božie milosrdenstvo, odráža Evanjelium svätého Lukáša. Ide o podobnosť o kajúcej a milujúcej žene.

„Istý veriteľ mal dvoch dlžníkov. Jeden dlhoval päťsto denárov, druhý päťdesiat. Keďže nemali skadiaľ dlžobu splatiť, odpustil ju obidvom. Ktorý z nich ho bude mať radšej? Šimon odpovedal: Myslím, že ten, ktorému viac odpustil. On mu povedal: Správne usudzuješ. Potom sa obrátil k žene a Šimonovi povedal: Vidíš túto ženu? Vošiel som do tvojho domu, a nedal si mi vodu na nohy. Ale ona slzami zmáčala moje nohy a svojimi vlasmi ich poutierala. Nepobozkal si ma. Ale ona odvtedy, ako som vošiel, neprestala mi nohy bozkávať. Hlavu si mi olejom nepomazal. Ona mi voňavým olejom natrela. Preto ti hovorím: Odpúšťajú sa jej mnohé hriechy, lebo veľmi miluje. Komu sa menej odpúšťa, menej miluje.“ (Lk 7, 41-47)

Soňa podobne ako žena z Ježišovho podobenstva sa javí v Marmeladovom vedomí ako verejná hriešnica. Na základe tohto podobenstva jej otec nadobúda istotu, že Ježiš Kristus – jediná dokonale krás-

ANDREA VASILOVÁ

Účinky Božieho slova v Dostojevského románe

Zločin a trest

na postava v chápaní Dostojevského všetko pochopí a pochopil. Dostojevského postavy tak predstavujú akési zvláštne zintenzívnenie ľudovej zbožnosti. Sú nábožní, čo možno vidieť v spomínanom monológu úradníka Marmeladova.

Aj autor – psychológ a kresťan vychádza z kontingencie sveta. Zárukou bytia mu je Božia láska. Z jeho viery v Boha, v odpustenie, a teda aj viery v nesmrteľnosť ľudskej duše pochádza jeho existenciálna dôvera.²

Doktor Janovskij, dôverný priateľ autora, podáva o náboženskom živote Dostojevského dôležité svedectvo. Najspoľahlivejším liekom bola pre autora diela *Zločin a trest* a nádhernej postavy Sone vždy modlitba. Modlitba nielen za nevinných, ale aj za verejných hriešnikov.³ A tento fakt vysvetľuje prosbu Raskolnikova k matke o modlitbu za neho.

Do svojho monológu Marmeladov zahŕňa všetkých verejných hriešnikov, podobných jemu a nakoniec aj Soňu, ktorá asociuje obraz ženy zo spomínaného Evanjelia svätého Lukáša. V ňom Ježiš zahanbuje ostatných a poukazuje na hriešnu a kajúcu ženu, ktorá mu slzami zmáčala nohy. Oddane a ponížene ich poutierala svojimi dlhými vlasmi. Bozkávala ich, a potom natrela voňavým olejom. Je to hlboké gesto lásky.

Aj Soňa prekróčila pomyselné prah zla. Mohli by sme povedať, že paralelne s Raskolnikovom sa aj ona rodí do nového života, lebo uverila. Svojou láskou vykúpuje nielen seba, ale aj ostatných. Cez pokánie a ľútosť sa mení na čistú ženu, až možno konštatovať na apoštolku Božieho kráľovstva tu na zemi.

Ďalším dôležitým sémantickým prvkom v morálnom prerode Raskolnikova sa stáva Jánovo Evanjelium. Zjavenie Krista ako nekonečnej, nesmierne krásnej osobnosti je zázrakom. Celé Evanjelium svätého Jána má tento zmysel. On vidí celý zázrak v samotnom vtelení a zjavení sa.⁴ Na poukázani Evanjelia sv. Jána, apoštola lásky, ktorý je pokladaný za tlmočníka Východnej cirkvi autor akcentuje osobu Krista ako jediného východiska vzkriesenia a nového života.

V Soninom čítaní Vzkriesenia Lazára, ktorý zomrel, ale z vôle Božej ožil sa tak pre oboch protagonistov (Soňu a Raskolnikova) objavuje nádej vo večný život pre všetkých. Človek vstane, ak uverí v zázrak Božej lásky. Rozum ostáva stáť a volá na pomoc vieru. Raskolnikov sa môže zachrániť iba ak uverí v zázrak. To platí i pre všetkých ostatných hrdinov Dostojevského tvorby, ktorým autor dáva nádej na spasenie.⁵ Záznak znovuzrodenia sa realizoval pod záštitou Sone a jej pretvárajúcej lásky majúcej na zreteli Božiu lásku stelesnenú v osobe Ježiša Krista.

Soňa je ešte dieťa vysotené zo spoločnosti. Predstavuje Božie dieťa, ktoré je zahrnuté svetom. Pokladané za hriešnicu. Ale pod jej chatrným zovňajškom zahrnutosti väzí priepastná viera, čo sa zo všetkej vlády upína k Bohu ako k jedinej reálnej životnej moci.⁶

Táto ženská postava verí v silu

Božej moci a zázrak, lebo ho skúsila na sebe. Verí, že čo nie je možné u ľudí, je možné u Boha. Jej viera ju uzdravila a očistila ako v danom podobstve: „A jej povedal: Tvoje hriechy sú odpustené. Vtedy tí, čo s ním stolovali, začali si hovoriť: Ktože je to, že aj hriechy odpúšťa? On však povedal žene: Tvoja viera ťa zachránila. Chod' v pokoji!“ (Lk 7, 48-50)

V záchrane Raskolnikova vidí svoju životnú úlohu. Káže mu pred Bohom mlčať, dovtipiť sa svojho svedomia. Nemusi sa podrobovať štatútom vonkajšieho zákona. Radí mu, aby poslúchol aspoň svoj opravdivý vnútorný hlas. Vyzýva ho, aby sa nezatal a tým nekonal proti sebe. Pred Bohom obstojí iba pokora. Soňa je rozhorčená pre jeho pýchu pred Bohom. Lebo nie fakt hriechu je na hriechu to najhoršie, ale pyšné zmýšľanie, ktoré vopred znemožní návrat a pokánie.⁷

Dostojevskij neopisuje verejných pospolitých hriešnikov, ani pri ich činoch, ale habituálne sa orientuje k Bohu. On myslí na satanský hriech, nie na hriechy nevedomosti a slabosti. Satanský hriech spočíva v pýche a vlastnej vôli, ide o habituálne odvrátenie sa od Boha a do seba.⁸ V Raskolnikovovi hovorí pýcha jeho rozumu, ale prostredníctvom Sone sa mu pohne svedomie a omilostí sa. Vzkriesi ho Sonina láska a napokon jeho láska k Soni.

Nevidíme Soňu hrešiť, ba dokonca ani vo vzťahu k vrahovi Raskolnikovovi nebadáť u nej ani najmenšie prejavy alebo tendencie k hriechu. Jej osobnú skúsenosť s transcendentnom môže predstavovať nepriamy súvis so vzkriesením Lazára. „Až priveľmi dobre chápal, aké nesmierne ťažké je pre ňu v tejto chvíli ukazovať a odha-

lovať celé svoje vnútro. Vedel, že tieto city naozaj akoby vytvárali jej ozajstné a možno už dávne tajomstvo, možno už od detstva a už vtedy, keď žila v rodine pri nešťastnom otcovi a macoche, ktorá šalela od utrpenia, medzi hladnými deťmi, zúfalým krikom a večnými výčtkami.“⁹

Autor nevyľučoval ani najťažších zločincov z ľudského spoločenstva a nerobil nad nimi kríž. Podľa neho vývin ľudskej osobnosti smeruje k tomu, „aby človek našiel, pochopil a celou silou svojej prirodzenosti sa presvedčil, že najvyšší osov, aký môže človek priniesť...je to, aby človek akoby zničil svoje ja, keď ho dá celé a každému bez rozdielu a úplne.“¹⁰ To je Dostojevského kresťanský optimizmus.

Prostitútka Soňa demonštruje vieru nielen slovami, ale predovšetkým skutkami. Na mladikovú otázku, či chodí do kostola, odpovedá, že nie často. Aj za života Ježiša boli verejné hriešnice v kostole nie veľmi vítané. Ale Ježiš miluje hriešnikov, za nich zomrel a vystríha farizejov. Aj Raskolnikov v zúrivosti povedal Lužinovi, že Soni nesiaha ani po členky.

„Ja som vzkriesenie a život. Kto verí vo mňa, bude žiť, aj keď umrie. A nik, kto žije a verí vo mňa, neumrie naveky. Veríš tomu? Povedala mu: Áno, Pane, ja som uverila, že ty si Mesiáš, Boží Syn, ktorý mal prísť na svet.“ (Jn 11, 25-27)

Čítanie o vzkriesení Lazára predstavuje scénu, ktorá je prekvapujúco ľudská a nesmierne silná. Je to obraz, v ktorom sa odkrýva raz hlbka hriešnych duší, druhý raz výška duševného povznesenia, teda momenty prelomových zvrátov v živote hrdinov.¹¹

Soňa spolu s Martou vo svojom živote uverila zázraku vzkriesenia

a života. A to je výzva adresovaná mladému mužovi. Aby v pokore uveril. To je cesta, inej niet.

Cesta, ktorá predpokladá pokoru a kríž. „Pokora je najstrašnejšou silou, aká len na svete môže existovať.“¹²

Dostojevského zmysel života najplnšie vyjadrujú kladné postavy a jednou z nich je Soňa Marmeladovová. Obetuje nielen svoje telo a povest', ale berie na seba farchu viny iných. Dobrovoľne a z lásky za nezištné venuje záchrane dvojnásobného vraha.

Hoci majster psychologického románu vo svojom diele neraz o všetkom pochybuje a podrobuje dôslednej analýze, nenájdeme u neho náznaky pochybnosti o Kristovom učení. Odkaz štyroch evanjelií je pre autora axiómou a zároveň návodom a skúšobným kameňom pri hľadaní pravdy.¹³

Obeta Sone neostáva nenaplnená. V závere, v epilógu románu sa začína nový príbeh. Príbeh obnovy. Strom tak po dlhej a tuhej zime teplými lúčmi slnka začína kvitnúť, aby priniesol hojné plody. Ide o náznak vzkriesenia Raskolnikova, kde Evanjelium zohralo dôležitú úlohu. Jediná kniha, ktorú mal so sebou vo vyhnanstve. Podobne aj autor si niesol na Sibir Bibliu, ktorú mu darovali v Tobolsku ženy dekabristov.

POZNÁMKY

- 1 DOSTOJEVSKIJ, M. F.: *Zločin a trest*. 2006, s. 23-24.
- 2 Porov. HANUS, L.: *Umenie a náboženstvo*. 2001, s. 145-148.
- 3 Porov. LOSSKIJ, N.: *Dostojevskij a jeho kresťanský svetonáhľad*. 1946, s. 37.
- 4 Porov. LOSSKIJ, N.: *Dostojevskij a jeho kresťanský svetonáhľad*. 1946, s. 54.
- 5 Porov. BURSOV, B.: *Dostojevskij a jeho svet*. 1978, s. 156-157.
- 6 Porov. HANUS, L.: *Umenie a náboženstvo*. 2001, s. 141.
- 7 Porov. HANUS, L.: *Umenie a náboženstvo*. 2001, s. 141-142.
- 8 Porov. HANUS, L.: *Umenie a náboženstvo*. 2001, s. 138.
- 9 DOSTOJEVSKIJ, M. F.: *Zločin a trest*. 2006, s. 303-304.
- 10 Porov. KOPANIČÁK, J.: *Dostojevskij a dnešok*. 1994, s. 180-181.
- 11 Porov. KOPANIČÁK, J.: *Dostojevskij a dnešok*. 1994, s. 184.
- 12 KOPANIČÁK, J.: *Dostojevskij a dnešok*. 1994, s. 83.
- 13 Porov. KOPANIČÁK, J.: *Dostojevskij a dnešok*. 1994, s. 129.

Rozvod dobra a zla

C. S. Lewis: *Veľký rozvod*
Vydavateľstvo Porta libri, Bratislava 2006

Clive Staples Lewis (1898 – 1963) patrí k najvýznamnejším kresťanským mysliteľom a spisovateľom minulého storočia. Bol profesorom stredovekej a renesančnej literatúry na univerzite v Cambridgei, napísal niekoľko pozoruhodných kníh pre dospelých i pre deti, ktorými stále oslovuje nových čitateľov (Rady skúseného diabla, Problém bolesti, Kroniky Narnie a iné).

Veľký rozvod je kniha o nebe a pekľe, o ich nezlučiteľnosti. Autor v nej prostredníctvom svojej fantázie a svojho rozprávačského talentu podáva alegorický obraz života za hranicou času. V predslove zdôrazňuje, že ide o vymyslený príbeh, ale nie špekuláciu: nechce prebúdzat' nezdravú ľudskú zvedavosť, ale chce priniesť mravné poučenie. Ako konštatuje, odjakživa v nás prebýva pokušenie spojiť nebo s pekľom akoby do manželského zväzku. Domnievame sa, že v živote možno dosiahnuť zároveň jedno i druhé. Niekedy nám tieto priestory či stavy takmer splyvajú. Nahovárime si, že postupnými zmenami môžeme zlo zmeniť na dobro, alebo, že „nikto po nás nebude chcieť, aby sme definitívne odhodili všetko, čo by sme si radi ponechali“ (s. 3). Lewis to považuje za katastrofálny omyl.

Zážitky hlavného hrdinu majú charakter snovej vízie. Spolu s ním sa ocitáme najprv v krajine nekonečnej samoty, opustenosti a smútku, potom sa dostávame do žiarivého priestoru večnej skutočnosti... Premýšľame, uvažujeme, skúmame, a predsa sa často mylíme. Nebo je však krajinou odpovedí, krajinou plného života, v ktorom niet pýchy ani falošnej skromnosti: lebo všetko je tu nasýtené Pravdou a Láskou.

Autor sa díva na problematiku posmrtného života cez priz-

mu kresťanskej nádeje. Vyjadruje presvedčenie, že „stačí mály zárodok túžby po Bohu a spustí sa proces premeny“ (s. 54). Ale nedáva lacné návody a plané nádeje, ani sa o to nepokúša, ponúka však víziu a námety na premýšľanie. Naplní svoj zámer predostrieť mravné poučenie. Povzbudzuje k odvahe – aby sme sa nebáli nekráčať s dobou, aby sme sa nebáli výsmechu ani duchovných obáv a nádejí. Dvíha kresťanské povedomie a zároveň upozorňuje na úskalía zle chápaného kresťanstva (s. 42): „Niektorých tak veľmi zaujímali dôkazy Božej existencie, že postupne úplne stratili záujem o samotného Boha... Boli ľudia, čo boli takí zaneprázdnení šírením kresťanstva, že na Krista ani nepomysleli.“

Zvlášť teraz, keď podliehame hodnotovému relativizmu, je užitočné uvedomiť si zásadnú rozdielnosť a nespojitelnosť dobra a zla – neba a pekľa. V oblasti morálky nemožno sedieť na dvoch stoličkách naraz, nemožno slúžiť dvom pánom, veď každý chce niečo úplne iné. Autor nám v knihe predkladá pôsobivý obraz tohto rozdielu, určujúceho smerovanie i vyústenie nášho života. V predslove píše (s. 4): „Ak trváme na tom, že si ponecháme peklo (alebo dokonca len Zem), nevidíme nebo. Ak prijme alebo, nebudeme si môcť ponechať ani tie najmenšie a najintímnejšie suveníry z pekla.“

Kniha C. S. Lewisa *Veľký rozvod* je síce malá počtom strán, zato veľká svojou obsahovou náplňou. Vnímavý prijímateľ v nej nájde nemálo užitočných podnetov, umelecký rozmach i myšlienkovú hĺbku. Treba však poznamenať, že vyžaduje od čitateľa istý stupeň pripravenosti a spriaznenosti. Agnostik či ateista by asi ťažko prijal autorov spôsob uvažovania, zrejme by nenašiel nástroj na uchopenie a pochopenie duchovnej dimenzie, ktorá je do tohto diela vložená.

V roku 2006 vyšla kniha prezidenta SR Ivana Gašparoviča pod názvom „Myslím národne, cítim sociálne“. Má 198 strán a obsahuje úvahy o slovenskej spoločnosti. Pozostáva z osem voľne pospájaných tematických častí: Myslím národne, cítim sociálne; demokracia a právny štát; strategické smerovanie; kľúčom je výchova a vzdelávanie; tradície, vlastenectvo, identita; procesy a limity globalizácie; o sociálnej a morálnej klíme; ako ísť ďalej?

Už z prehľadu spracúvaných tém, ale ešte viac po oboznámení sa s nimi vyplýva, že publikácia pojednáva o značnom počte otázok týkajúcich sa základov vyvíjajúcej sa slovenskej spoločnosti, ktoré sa skúmajú v rozličnom časovom horizonte, a to z hľadiska nedávnej minulosti, ale predovšetkým súčasnosti a aj budúcnosti.

Dielo je osobným pohľadom hlavy štátu na našu realitu. Tá sa v ňom nesústreďuje na nejaké mechanické opisovanie tvárnosti nového spoločenského poriadku a ani na formálne deklarovanie pozitív jeho etablovania na Slovensku. Svoju pozornosť zamerlal autor prevažne na odhalenie problematických a tienistých stránok tohto systému pri uplatňovaní u nás. Na rozdiel od niektorých iných prác nemá apologetický charakter. Jeho analýza sa spája pritom s hľadaním príčin existencie rôznych spoločenských neduhov a taktiež východísk a riešení na ich odstránenie a zdokonalenie fungovania spoločnosti na prospech celého národa.

Kniha sa dotýka mnohých kontroverzných otázok budovania kapitalistického spoločenského systému a trhového hospodárstva u nás, medziiným i takých, na ktoré nedáva jednoznačnú odpoveď teória ani prax. Autor hovorí o nich neobjektívne, bez rešpektu a vyslovuje svoju mienku, čím sa zvyšuje jej prínos.

Už úvodné vyznanie prezidenta „môj strom má národné korene“ je mimoriadne závažné a je nanajvýš aktuálne pre dnešok i budúcnosť Slovenska. Hoci taký postoj by mal byť u politikov a zvlášť u vrcholových samozrejstôu, musíme priznať, že bohužiaľ, nie vždy je to tak. Mali sme, resp. máme i takých vysokopostavených predstaviteľov, ktorí sa slovné hlásia k slovenskej pospolitosti, svojím konaním však slúžia nie národným, ale cudzím záujmom.

V popredí pozornosti knihy nielen v jednej kapitole, ale vo viacerých kapitolách je demokracia praktizovaná u nás a slovenská štátnosť. O nich sa píše: „Náš model demokracie, principiálne vyznačený Ústavou SR, má svoje ideály formované a anticipované tisícročím. Týkajú sa slovenskej štátnosti, ktorej základom je nepochybniteľný (aj keď neraz spochybnovaný) národný princíp... Ďalším pilierom slovenskej štátnosti a spoločnosti je princíp občiansko-demokratický.“

Významným atribútom nášho spoločnosti je to, že napriek jeho rozdielnosti sa zjednocuje na kresťanskom, ekumenickom a humanistickom princípe. K tomu sa dodáva, že v súlade s Ústavou SR tvorí základ národného sebaurčenia cyrilo-metodská tradícia, ktorá neprežíva len v náboženských aktoch, ale v kultúre vôbec.

Nadväzne na prvú zo základných premis prezidenta SR ďalšia je, že jeho strom má sociálnu korunu. Z toho aspektu sleduje uplatňovanie princípu trhového hospodárstva na Slovensku. V tomto kontexte odsudzuje fundamentalistický liberalizmus v hospodárstve, založený len na finančno-hospodárskych záujmoch individualisticky a egoisticky orientovaných jednotlivcov a skupín. V súlade s tým zdôrazňuje, že trhové hospodárstvo má mať taký charakter, ktorý dôsledne rešpektuje sociálnu podstatu človečenstva. Tento jeho postulát plne zodpovedá názoru mnohých významných svetových osobností, ktorí vychádzajú z toho, že hospodárstvo je vytvorené človekom, a preto musí mu slúžiť.

S vymedzením účelu (poslania) hospodárstva úzko súvisia také kľúčové otázky ako model trhovej ekonomiky, úloha štátu v sociálnej oblasti, princíp solidarity a pod. Tieto sú v súčasnosti veľmi aktuálne pre EÚ a zvlášť pre Slovensko, preto sa o nich mnoho diskutuje. Názory na ne sa

však diametrálne odlišujú. Autor sa im nevyhýba, ale venuje im značnú pozornosť. Jeho stanovisko na ne je jednoznačné.

V úvahe o štáte vzýraňuje jeho sociálnu funkciu a podporuje myšlienku sociálneho štátu. O tom píše: „Ukazuje sa, že napriek neokonzervatívnym koncepciám vychádzajúcim zo spochybnovania princípu solidarity, je sociálny model a klíma v mnohých členských krajinách, osobitne v slovanských ekonomikách... priam existenčne závislý od princípu solidarity. Princíp solidarity nám umožňuje riešiť a kompenzovať nedostatok tak, aby sme predišli výraznejším spoločenským deštrukciám.“ Zároveň požaduje zefektívnenie súčasného sociálneho štátu.

MIKULÁŠ SEDLÁK

Myslím národne, cítim sociálne

V tejto spojitosti uvádza, že hoci dochádza vo všetkých kategóriách obyvateľstva k pozvoľnému rastu príjmov, príjmy najbohatších vrstiev sa radikálne zvyšujú, príjmy najnižších príjmových skupín buď stagnujú alebo rastú iba minimálne, a preto sa celková príjmová a dôchodková štruktúra spoločnosti zásadne prehlbuje.

Do existenčne kritického stavu sa dostala najmä generácia, ktorá svojím pracovným nasadením „fahala“ mohutný proces industrializácie Slovenska a v čase revolučných zmien bola už v dôchodku alebo pred odchodom do neho. Radikálne opatrenia, ktoré očakávali, sa im vypomstili, a preto majú zážitok historickej krivdy.

Na nepriaznivom vývoji životnej úrovne obyvateľstva Slovenska po roku 1989 a na jej súčasnom zaostávaní mal a má veľký podiel nepremyslený postup transformácie hospodárstva pripomínajúci šarlatánstvo, a nie vedecký prístup. Týka sa to najmä procesu privatizácie založenej na tzv. šokovej terapii, ktorá sa realizovala na „odporúčania“ západných inštitúcií a niektorých „významných“ západných odborníkov. Autor k tomu správne poznamenáva, že „postsocialistické štáty sa stali „el-dorádom“ tzv. privatizačných oligarchov alebo krátkodobých investorov, ktorí získali obrovské majetky za zlomok ich skutočnej hodnoty. Súčasnne konštatuje, že „občania vnímali všetky skupiny podieľajúce sa na tomto type privatizácie ako zradu na demokracii, ako prehodenie záujmu občanov cez palubu.“

Kritický postoj zaujíma k uskutočňovaným reformám bývalej vládnej garnitúry. O nich píše: „...Celý transformačný proces a najmä hospodárske reformy náhle a výrazne rozroznili životné podmienky obyvateľstva Slovenska. Vznikli obrovské majetkové a príjmové rozdiely, sociálne nerovnosti. Objavila sa vrstva chudoby... Máme početné skupiny sociálne vylúčených... ale aj vyše polovice obyvateľstva s podpriemernými príjmami... Vznikli a prehĺbili sa regionálne rozdiely...“

Podľa neho sú reformy na Slovensku nevyhnutné, preto musí sa v nich pokračovať. „...Mali by dávkovať s lekárskou citlivosťou.“ Okrem toho nemali by sa robiť jednotlivými rezortmi od buka k buku, nesystémovo.

Kniha sa zaoberá aj procesom a limitom globalizácie. Pri hľadaní riešenia u nej vychádza za s premisy, že zjeme vo viacerých súradnicových sústavách – v lokálnej, regionálnej, národnej, európskej, svetovej - , a že globalizácia predstavujúca nevyhnutný celosvetový integračný proces by nemala rušiť ostatné sústavy, ale mala by ich optimalizovať a prepájať do dobre fungujúceho celku.

Globalizácia sa charakterizuje ako veľmi komplexný proces, v ktorom existujú rozmanité, často rozdielne až protichodné záujmy. Preto má nielen pozitívne prínosy, ale i negatívne dopady, dokonca skrýva v sebe možnosť vzniku konfliktov vo svete, čo história potvrdzuje.

V tejto súvislosti sa poznamenáva, že

niektoré mocné nadnárodné inštitúcie sa neraz vyznačujú egoizmom a úsilím znížiť úlohu štátov. Po skončení studenej vojny získali hlavné slovo v teórii štátu neoliberalí, ktorí sa domnievali, že pri tvorbe svetového poriadku majú prioritu globálne trhové sily, a preto je nevyhnutné cieľavedome oslabovať funkcie štátu. Autor k tomu dodáva, že nové poznania ukázajú prvý opak, t. j. že odumieranie štátu nie je prelúdiom do globálnej utópie, ale prelúdiom do globálnej katastrofy. Kľúčovým komponentom fungovania globálneho svetového systému je dobré fungovanie štátu, čiže umenie budovať jeho adekvátne funkcie. Zároveň sa poznamenáva, že v tomto kontexte nemožno podceňovať

ný humanistickej podstaty. Jeho sprievodnými javmi sú také neresti ako individualizmus, egoizmus, sebeckosť, agresivita, korupcia, kriminalita, narušenie medzifundských vzťahov a pod. V jednom zo sociologických výskumov bola drvivá väčšina opýtaných toho názoru, že naša spoločnosť sa nachádza v morálnej kríze. Je to však príznačný atribút západnej civilizácie vôbec. V tejto súvislosti sa cituje C. Rogers, ktorý hovorí, že „sme vzdelaní, ale zlí“ a tiež E. Fromm, ktorý tvrdí, že „rozumom sme v dvadsiatom prvom storočí, ale naše srdce je v dobe kamennej.“

Dôsledok tohto vývoja je, že ľudia sú znechutení a majú veľmi kritický postoj k politike a politikom. Verejnosť sa nám v

pôsobenie alterglobalistov, ktorí preferujú sociálne orientovanú alternatívu globalizmu a žiadajú, aby sa svetový priestor organizoval „zdola“, od potrieb občanov. Národné štáty musia kalkulovať s ich požiadavkami.

V knihe sa píše, že sme boli a sme európsky národ s bohatou vzdelanosťou kultúrou. Súčasnne sa poukazuje na rôzne nedostatky v oblasti školstva po r. 1990, na ktoré upozorňujú aj medzinárodné hodnotenia. Tieto sa prejavujú v tom, že klesá kvalita výuky, znižuje sa vzdelanostná úroveň absolventov škôl, neposilňuje sa „výchova“ v školskom systéme, čo sa odráža v delikvencii detí a kriminalite mládeže, vzdelanostná úroveň občanov nerastie náležitým tempom a pod. Veľmi nástojčivo sa zdôrazňuje, že výchova a vzdelanie majú byť prioritou spoločnosti, najmä z dlhodobého hľadiska.

Osobitne dôležitá úloha v spoločnosti sa pripisuje rodine, ktorá ako významná jednotka sociálnej usporiadanosti má neobyčajný potenciál ovplyvňovať celý spoločenský poriadok. Od rodiny sa odvodzujú rôzne symboly ideálnych ľudských vzťahov. Vyjadruje sa tu presvedčenie, že individuálny človek bez udržiavania týchto vzťahov a záväzkov sa vystavuje riziku vnútorne zmrzačenej osoby. Autor nezabúda pripomenúť to, čo hovoria odborníci, t. j. že existuje kríza rodiny a kríza výchovy v nej, pričom formuluje hlavné príčiny tohto stavu.

Predmetom záujmu je tiež hodnotenie spoločenskej a morálnej klímy na Slovensku, ktoré je otvorené a kritické, avšak pravdivo odráža našu situáciu. O nej sa píše: „...Z veľkého nadšenia a aktívneho vystúpenia verejnosti po páde totalitnej moci dnes nezostalo takmer nič... Každý pozorovateľ... musí byť udivený z „mlčiaciej väčšiny“ zahnanej do kúta. Tá akoby už stratila aj schopnosť obrany vlastných životných podmienok. Nedôveruje nikomu a stráca i vlastnú seba dôveru... Len útrpné znáša experimenty reformátorov.“ Pokiaľ ide o vysvetlenie takého zlomu v postoji verejnosti, spočíva podľa pisateľa v tom, že pri všetkých doterajších premenách „...sa zakorenil móres, že ekonomika, makroekonomika a hospodársky rast sa stali v praxi a v myšlienkovvej reflexii zakladom. Posudzovanie života spoločnosti aj z iných hľadísk bolo akoby náčas vyňaté z našej mysle.“

V dôsledku jednostranného ekonomického nazerania na život spoločnosti nastal hromadný príklon k hodnotám konzumného typu, keď dochádza k šíreniu a preceňovaniu spotreby, niekedy až za hranice zdravého rozumu. Väčšina obyvateľstva prijala spotrebiteľský spôsob života bez uvedomenia si jeho následkov. U istých spoločenských vrstiev slúži demotratívna spotreba na reprezentáciu „výnimčnosti“ ich spoločenského statusu, ku ktorému sa dostali vo väčšine prípadov nečestným spôsobom.

Spolu so spotrebiteľskou orientáciou postupuje duchovné a kultúrne odchýľovanie sa spoločnosti, jej deformácia. Formuje sa jednorozmerný človek, zbavova-

reformátorskou ošiali akoby prepadla do hypnotického spánku. Súčasnne sa konštatuje, že „...náprotivok mlčiaciej väčšiny – vedecké, profesijné, umelecké a iné intelektuálne elity – vo verejnom priestore cítia len málo a čoraz slabšie. Inteligencia sa (až na malé výnimky) stiahla do úzadia, istá jej časť sa aktivizuje v komercii, iná zase slúži politickým štruktúram, veď jedno i druhé je výnosnejšie.“ Je naozaj pravda, že skutočné osobnosti a mozgový potenciál sa nachádzajú v pozícii populúšky. Mocní tohto štátu a spoločnosti ich nepotrebnú. Zdá sa, akoby nám stačili tzv. celebrity s podozrivou hodnotou, ktorých máme neúrekom, a rôzni prisluhovači. Pokiaľ ide o druhú skupinu ľudí, v knihe sa o nich píše, že špičkových odborníkov nahradili „nové tváre“ z tzv. nezávislých výskumných agentúr a inštitútov s bohatou finančnou podporou zo zahraničia, ktorých neraz pochybné prieskumy „...nenápadne podporovali objednávku celkom konkrétneho prúdu politiky a názorovú orientáciu neoliberalizmu.“

Kniha podáva kritický, ale reálny obraz o našej spoločnosti. Autor však odmieta katastrofické scenáre jej ďalšieho vývoja a pokladá súčasné problémy za riešiteľné. Píše: „Osobne sa vystríham pred rozširovaním príliš skeptického pohľadu na našu politiku. Ak už v presile faktov musím zotrvať pri jej kritickom vnímaní, robím to s cieľom prispieť k zvráteniu tohto stavu.“ Verí, že ak sa nám podarí vybudovať v spoločnosti ozdravný „prievan“, dočkáme sa v dohľadnej dobe ozdravenia politickej klímy. Preto vyzýva všetkých občanov SR, aby „...premýšľali, ako obnoviť a vrátiť do nášho života vyprchávaciu solidaritu... ale aj záujem občanov o veci verejné.“

Nielen v poslednej časti knihy, ale vo všetkých jej kapitolách sa prezident zamýšľa nad tým, „ako ísť ďalej?“ Táto nie je teda len púhou inventarizáciou problémov našej spoločnosti, ale i snahou naznačiť hlavné cesty ich riešenia.

Je bezpochyby správna požiadavka, že „bola by potrebná hlbšia a nepredpoja-

tá analýza celého ponovembrového obdobia, aby sa ukázali pravé príčiny hlbokého útlmu verejnosti a ubudajúceho nezájmu o veci verejné.“ Nemožno sa však celkom stotožniť s výrokom, že „na Slovensku – okrem skromných výnimiek – akoby nemal kto priložiť ruku k formulácii verejného záujmu...“ Treba si uvedomiť, že prekážkou možnosti posúdenia uplynulého obdobia na Slovensku nie je absencia odborníkov, ale nezáujem vládnucich garnitúr o ich služby a o také zhodnotenie. Bez ich záujmu a bez potrebných financií na túto prácu ako aj bez vytvorenia priestoru na uverejnenie výsledkov sa to nedá robiť. Možno len súhlasiť s tým, že diskusia o omyloch a chybách minulosti vytvorí tlak na hľadanie lepších riešení problémov spoločnosti v súčasnosti i budúcnosti.

Autor súhlasí s názorom, že Európa má iba jednu alternatívu, t. j. európsku integráciu. Hoci je tento trend dominantný, neznamená to, že existuje len jeden jej model. Je na škodu veci, na čo sa v knihe poukazuje, že Európa i národné štáty nemajú vykryštalizovanú predstavu, víziu o svojej budúcnosti. K tomu sa dodáva, že „dianie a čulý pohyb v transformujúcich sa krajinách strednej Európy predstavuje dnes obrovské spoločenské laboratórium. Robia sa experimenty, súběžne sa reformujú viaceré oblasti spoločenského života, skúšajú sa rôzne cesty rozvoja, ale súhrnný výsledok nedokáže nikto vyhodnotiť.“

V tejto situácii vidí prezident výzvu pre nás na aktivitu a konštruktívnu účasť pri tvorbe vlastnej vízie. Píše: „Slovensko by malo predložiť vlastný model priorit trvalej udržateľnosti, ktorý by obsahoval trvalú udržateľnosť demograficko-biologickú, ekonomickú, sociálnu, kultúrnu, environmentálnu i etickú; mal by sa tiež presadzovať komplexne chápaný systém hodnôt...“ Pre našu ďalšiu transformáciu nepriechádzajú do úvahy odporúčania liberálov.

V knihe sa tvrdí, že každé spoločstvo má svoju kultúru, ktorá ho charakterizuje, robí odlišným od iných. Korene našej kultúry najmarkantnejšie vnímame pri pohľade na tradície našich národných dejín. „Slovensko by malo presadzovať svoje etické prístupy bez ohľadu na zotrvačnosť pôsobenia istých dekadentných prúdov v západnej spoločnosti.“

Publikácia nie je rozsiahla, ale tematicky je bohatá. Nastoluje veľa otázok o našej spoločnosti a ekonomike, analyzuje ich, predkladá súdy a hľadá odpoveď na ich riešenie. Je to cenný súbor poznatkov o nedávnej minulosti a súčasnosti Slovenska, hoci v niektorých prípadoch sa zakladá na subjektivnosti, čo je pochopiteľné. Vzhľadom na jej bohatosť mali by sa s ňou oboznámiť mnohí občania, ale najmä politici, ktorí rozhodujú o osude štátu, pričom niekedy bez náležitých vedomostí o prerokovanej a schvaľovanej problematike. Myšlienky knihy by si zaslúžili omnoho väčšiu publicitu, než s akou sme sa stretli od jej vydania. Mala by byť podnetom na otvorenie kvalitnej diskusie o našej realite a taktiež jedným z východiskových podkladov pri hľadaní a vypracúvaní budúceho dlhodobého smerovania SR v rámci Európskej únie ako aj globalizačného procesu vo svetovom meradle.

Novinka z obdobia dejín 1. Slovenskej republiky (druhej svetovej vojny)

MARTIN LACKO: Dezercie a zajatia prislušnikov Zaisťovacej divízie v ZSSR v rokoch 1942/1943. Bratislava: Ústav pamäti národa, 2007, 339 strán + prílohy.

Jedným z mýtov marxistickej historiografie o období 1. Slovenskej republiky bol aj názor o úplnej nespoľahlivosti slovenských vojakov, ich odpore k slovenskému štátu a naopak ich kladnom vzťahu k Stalinovmu ZSSR. Symbolom tohto postoja mal byť desaťročia legendarizovaný stotník (kapitán) Nálepka. Uvedená monografia však na základe historických prameňov vyvracia tento zakorenený názor a súčasne podáva presný zoznam zbehnutých a zajatých slovenských vojakov, ich osudy ako aj historické pozadie vojnových udalostí na Ukrajine a v Bielorusku. Prácu dopĺňajú dobové fotografie a prílohy.

Knihu možno objednať na adrese:

PhDr. Martin Lacko, Ústav pamäti národa, Nám. SNP 28, 810 00, Bratislava alebo na telefónnom čísle 0908 819707

(Dokončenie z 1. strany)

Z tohto hľadiska maďarská politická elita prenasledovala napríklad predstaviteľov slovenského národnodemancipačného hnutia a kriminalizovala zápas Slovákov za národnú svojbytnosť a štátne sebaurčenie ako protištátnu činnosť. Známy je výrok Lajoša Kossutha (1802 – 1894), o ktorý sa po roku 1848 opierala maďarská štátna doktrína: „Ja nikdy, ale nikdy pod maďarskou svätou korunou iný národ a národnosť ako maďarskú neuznávam“. Vo vzťahu k Slovákom vyslovil v Pesti Hirlap tento maďarský šovinista nasledovný ortiel: „Amen, vravím vám, slovenský národ v Uhorsku nikdy nebol a ani nemôže byť.“

Otázka teraz stojí, ako si mohli uplatniť nemaďarské národy v Uhorsku svoje prirodzené právo na štátne sebaurčenie v tejto ríši zla, keď ich Budapešť oficiálne neuznávala? Jediná možná cesta bola rozbiť Uhorsko a na jeho troskách vybudovať nové štátne útvary. Túto skutočnosť Csáky však nechce vidieť. Alebo žeby v duchu kossuthovských šovinistov poznal v Uhorsku len a len maďarský národ?

Ak je to v súlade s vôľou národov, medzinárodné právo uznáva aj násilný zánik nadnárodných štátností. V Európe sa dajú na prstoch jednej ruky zbrať štáty, ktoré vznikli na základe referenda. Keďže maďarská oficiálna politika neuznávala v roku 1918 v Uhorsku nemaďarské národy, nebolo ani možné uskutočniť referendum. Jediné referendum bolo možné uskutočniť za zachovanie Uhorska, a veľmi dobre vieme, ako by dopadlo. Ale Csáky mu snád' o to nejde. Alebo, že by predsa...?

Tvrdenie P. Csákyho:

Stanovenie česko - slovenskej hranice bolo v rokoch 1918 – 1919 značne problematické, lebo ani Česká, ani Slovenská republika dovtedy neexistovali. Pri uzatváraní mieru na konci Prvej svetovej vojny spojenecké sily kládli dôraz na strategický význam svojich rozhodnutí a ignorovali etnický aspekt.

Je zaujímavé, že Csáky sa snaží spochybňovať len slovensko - maďarské štátne hranice s naivným poukazom na to, že pred rokom 1918 nejestvovala Slovenská republika ani Česká republika. Nepochybňuje však v žiadnom prípade hranice dnešnej Maďarskej republiky, ktorá takisto nejestvovala pred rokom 1918. Csáky pritom vychádza z revizionistickej koncepcie „okypťeného Maďarska“ (csonka Magyarországa), podľa ktorej Česi ukradli Maďarom po roku 1918 Slovensko a Podkarpatskú Rus, Rumuni Transylvániu, Srbi Vojvodinu a Rakúšania časť Burgenlandu. Csáky vo svojej politickej zaslepenosti stotožňuje dnešnú Maďarskú republiku s Uhorskom, ktorej územie bolo po roku 1918 okypťené.

Jednou zo zložitých otázok, ktoré sa riešili na mierovej konferencii v Paríži v rokoch 1919 – 1920, stala sa i otázka budúcich štátnych hraníc medzi Slovenskom a Maďarskom. Keďže maďarská delegácia nemohla v Paríži obhajovať tzv. historický princíp (obnova veľkého Maďarska v jeho historických hraniciach pred rokom 1918), upriamila sa podobne ako P. Csáky na tzv. etnický princíp. Maďarská delegácia pritom neadekvátne argumentovala najmä oficiálnym sčítaním ľudu v Uhorsku v roku 1910, ktoré chcela presadiť ako základ pri vytyčovaní štátnych hraníc medzi Slovenskom a Maďarskom. (Za pozornosť stojí, že Strana maďarskej koalície vo svojich propagačných materiáloch, určených predovšetkým pre zahraničie, rovnakým spôsobom prezentuje výsledky sčítania ľudu v roku 1910 pri jej zámerom a cieľavedomom skresľovaní

Maďari na Slovensku

Za čo dostal Csáky cenu Európskeho inštitútu?

vývoja a postavenia maďarskej menšiny na Slovensku.)

Sčítanie ľudu v Uhorsku v roku 1910 z národnostného hľadiska je totiž klasickým, učebnicovým príkladom štatistickej maďarizácie – politickou manipuláciou s národnostnou príslušnosťou, bez ohľadu na skutočnú vôľu občana. Pritom za pozornosť stojí, že pri tomto sčítaní ľudu sa v Uhorsku nezisťovala národnosť, materinský jazyk, ale jednotliví starostlivo vybratí komisári (patrične pomenení vrchnosťou), zisťovali etnickú príslušnosť obyvateľov na základe jazyka, ktorým občania „najradšej hovoria“. A na základe takto zmanipulovanej štatistiky bolo v Uhorsku vyfabrikovaných takmer 10 000 000 občanov, ktorí „najradšej hovorili po maďarsky“. Podľa maďarského odborníka na národnostnú otázku Oskara Jásziho bolo v rokoch 1787 – 1880 pomaďarčených 2 057 000 Nemaďarov. V rokoch 1880 – 1910 bolo pomaďarčených 1,3 milióna Nemaďarov, z toho takmer 600 000 Slovákov.

A toto bol základný dôvod, prečo na mierovej konferencii v Paríži (1919 – 1920) nebola akceptovaná požiadavka maďarskej delegácie, aby pri vytyčovaní štátnych hraníc bolo za základ vzaté sčítanie ľudu v Uhorsku v roku 1910. Skutočnosťou zostáva, že po rozpade monarchie a pri vzniku nástupníckych štátov nebolo ani prakticky možné vytvoriť z nich etnicky čisté celky. V otázke vytýčenia slovensko - maďarskej štátnej hranice bolo, po dlhých sporoch a diskusiách, nakoniec prijaté jediné reálne riešenie, aby sa štátna hranica tiahla stredom etnicky zmiešaného slovensko - maďarského územia. To znamenalo, že v Č-SR zostal približne rovnaký počet Maďarov ako Slovákov v Maďarsku. Na mierovej konferencii v Paríži bol v roku 1919 stanovený počet Slovákov v Maďarsku na 630 000 osôb.

Mierová zmluva s Maďarskom bola podpísaná 4. júna 1920 v Trianone a definitívne určila štátne hranice medzi Č-SR a Maďarskom. Platnosť nadobudla 26. júla 1921. Súčasne zmluva zaväzovala oba nástupnícke štáty k ochrane národnostných menšín žijúcich na ich území. Preto zástupcovia Č-SR a Maďarska sa na konferencii v Paríži zaviazali, že zabezpečia pre národnosti určený menšinový štandard. Pokiaľ v prípade Č-SR bol tento záväzok v mnohých oblastiach (školsťvo, kultúra, ako aj používanie menšinového jazyka) nad rámec splnený, horthyovské Maďarsko naďalej pokračovalo v budovaní etnicky čistého maďarského štátu prostredníctvom násilnej asimilácie a otvorenej upierania elementárnych menšinových práv. Tak sa mohlo stať, že z pôvodnej 630 000 slovenskej menšiny (v r. 1919) žije v súčasnom Maďarsku, podľa oficiálneho sčítania obyvateľstva v roku 1990, len 10 459 Slovákov. Túto realitu však P. Csáky a jeho demokratickí spolupútnici európskeho razenia zo Strany maďarskej koalície nechcú vidieť.

Tvrdenie P. Csákyho:

Medzi rokmi 1921 a 1991 populácia Slovenska vzrástla z troch miliónov na 5,27 milióna. Počet Slovákov vzrástol z 1 952 000 na 4 519 000 a počet Maďarov klesol zo 650 597 (21,68 %) na 567 296 (10,76 %).

Tento trend je evidentný a prirodzený v každej krajine, ktorá získala národnú slobodu. Súvisí najmä s pro-

cesom resimilácie, návratu odnárodných a povrchno odnárodného obyvateľstva do svojho pôvodného etnika. Má všeobecnú platnosť. Totiž už prvé sčítania ľudu v Č-SR (1921), v Juho-slávii (1921) a v Rumunsku demaskovali metódu štatistickej maďarizácie ako jednu z hlavných metód násilnej asimilácie Nemaďarov v bývalom Uhorsku. Vo všetkých týchto štátoch výrazne poklesol počet štatisticky oficiálne vykazovaných „Maďarov“, najmä v porovnaní s povestným sčítaním ľudu v roku 1919. A tento prirodzený resimiláčny trend pokračoval aj pri ďalších sčítaniach ľudu. Pokiaľ ide o maďarskú menšinu, táto bola a je charakterizovaná tradične nízkou natalitou, čo P. Csáky zabúda uvádzať. Prehľad o vývoji počtu Maďarov v Slovenskej republike v rokoch 1880 - 1991 nám poskytne nasledovná tabuľka. (Pri sčítaní ľudu v roku 1950 sa u maďarského obyvateľstva sčítali aj dôsledky politických opatrení z rokov 1945 – 1948):

Rok	Maďari		Slováci	
	Počet	v %	Počet	v %
1880	540 492	22,2	61,2	
1910	885 397	30,3	57,7	
1919	692 831	23,5	66,6	
1921	650 597	21,7	65,1	
1930	585 434	17,6	67,7	
1950	354 532	10,3	86,6	
1961	518 782	12,4	85,3	
1970	572 568	12,2	85,5	
1980	559 801	11,2	86,5	
1991	566 741	10,8	85,5	

Demografický vývoj počtu občanov maďarskej národnosti v Slovenskej republike dokumentuje, že po roku 1950 došlo k stabilizácii ich celkového počtu a ich vývoj je charakterizovaný celkovým vzrastom. Týmto demografickými tendenciami sa môže pochváliť máloktorá maďarská menšina žijúca v okolitých štátoch, nehovoriac už o katastrofálnom vývoji počtu Maďarov v Maďarskej republike. Totiž po násilnom absorbovaní menšinového obyvateľstva zaznamenáva v Maďarsku demografický vývoj po roku 1945 stagnujúcu a stabilne klesajúcu tendenciu, charakterizovanú zhoršujúcou sa vekovou štruktúrou obyvateľstva. Za posledných päťdesiat rokov stagnuje celkový počet obyvateľstva v Maďarsku na sume 10 miliónov osôb.

Tvrdenie P. Csákyho:

Na konci II. svetovej vojny boli Maďari žijúci na Slovensku pripravení žiadať o svoje občianstvo na základe aplikovaného princípu kolektívnej viny. Všetky školy s vyučovacím jazykom maďarským boli zatvorené, noviny a iné publikácie v maďarčine boli zakázané, verejní úradníci, hovoriaci po maďarsky, boli prepustení, príslušníkom maďarskej národnosti boli odňaté peniaze. Na uliciach a úradoch plagáty oznamovali zákaz rozprávania po maďarsky.

P. Csáky pri hodnotení riešenia maďarskej otázky v bývalom Česko - Slovensku v rokoch 1945 – 1948 neuvádza, prečo spojenecké štáty sa po skončení vojny rozhodli uplatniť princíp kolektívnej viny na príslušníkov nemeckej a maďarskej menšiny. Zo stredoeurópskych štátov tento princíp neuplatňovalo len Česko - Slovensko, ale aj Poľsko, Maďarsko, Rumunsko, Juho-slávii. Takisto sa v rôznej miere uplatňoval vo Francúzsku, Taliansku, Belgicku, Holandsku, Dánsku.

gálne mohli sa stať (a sa aj stali) členmi politických strán – čo bolo vo všeobecnosti tolerované. Je humorné tvrdenie P. Csákyho, že Maďarom boli odňaté peniaze. Bolo to možné v jednotlivých prípadoch, ak sa podieľali na čiernom obchode, ale v tomto prípade sa zákon vzťahoval na všetkých bez rozdielu národnosti. Takisto sa nezakladá na pravde, že Maďari nemohli na verejnosti hovoriť vo svojom materinskom jazyku. Mohli sa na slovenskom juhu vyskytnúť určité extrémne javy ako bezprostredná reakcia niektorých skupín obyvateľstva na predchádzajúci teror maďarských okupačných vojsk. Veď po roku 1938 bolo z území okupovaných Maďarskom vyhnaných v rámci etnických čistiek 150 000 Slovákov. Títo neboli odškodnení v období prvej Slovenskej republiky.

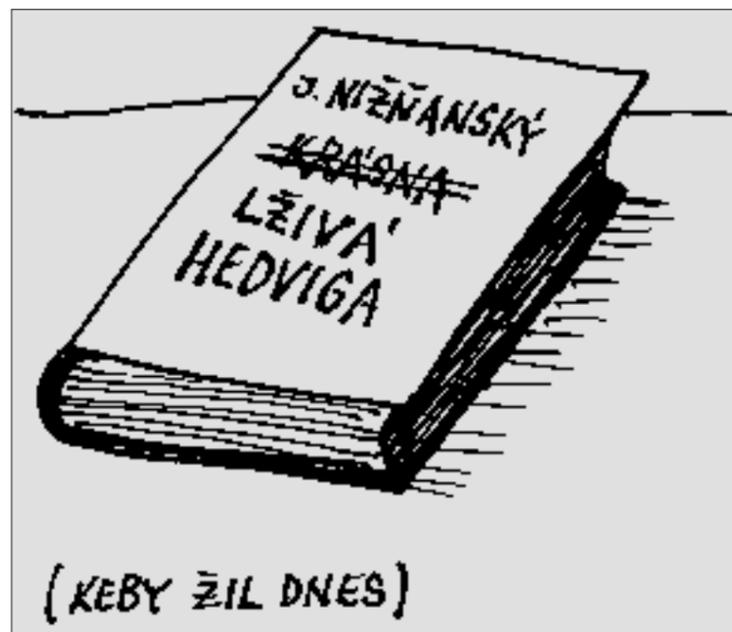
Avšak ani len v názkoch nie je možné porovnávať postavenie maďarskej menšiny na slovenskom juhu s postavením Nemcov v Sudetách. Bol medzi nimi diametrálny rozdiel. Na Slovensku totiž po roku 1945 nedochádzalo k verejnému (ani neverejnému) hromadnému týraniu a vraždeniu nielen Maďarov, ale ani Nemcov.

Tvrdenie P. Csákyho:

Pod nátlakom spojencov podpísalo Maďarsko s Česko - Slovenskom dohodu o výmene obyvateľstva. Na základe tejto dohody bolo zo Slovenska „násilne vypovedaných“ 73 000 osôb do Maďarska a asi 71 000 Slovákov z Maďarska zabralo ich miesta.

Dňa 27. februára 1946 v Budapešti podpísali dohodu o výmene obyvateľstva medzi Č-SR a Maďarskom štátny tajomník ministerstva zahraničných vecí V. Clementis a maďarský minister zahraničných vecí J. Gyöngyösi. Na základe tejto dohody bolo v rokoch 1947 – 1948 presídlených z Č-SR do Maďarska 55 487 Maďarov, a nie 73 000 Maďarov, ako sa nazdáva Csáky. Z Maďarska prišlo na Slovensko len 59 774 Slovákov. Tí Maďari, ktorí prišli na okupovaný slovenský juh po roku 1938, ako predstavitelia okupačnej moci, boli po roku 1945 presídľovaní na základe Dohody o prímerí medzi ZSSR, Veľkou Britániou, USA a Maďarskom, podpísanej v Moskve 20. januára 1945. Za dočasnú maďarskú vládu dohodu o prímerí podpísali J. Gyöngyösi, J. Vörös a S. Balogh. Týmto spôsobom bolo zo slovenského juhu po roku 1945 odsunutých do Maďarska viac ako 30 000 osôb. Išlo väčšinou o okupačný aparát, žandárov, vojakov aj s ich rodinami.

Výmenu obyvateľstva medzi Č-SR a Maďarskom v žiadnom prípade nemôžeme porovnávať s deportáciami Nemcov a s tým, čo sa počas týchto de-

Kresba: Andrej Mišanek

portácií dialo. Len za obdobie od apríla 1947 do júna 1948 si presídľovaní Maďari okrem finančných prostriedkov a iných hnutelností legálne odviezli so sebou do Maďarska takmer štvrt milióna kusov hydiny, viac ako 18,5 tisíc kusov rožného statku, 16,5 tisíc kusov ošípaných, viac ako 6,5 tisíc kusov koní, vyše 2 tisíc kusov oviec atď. Okrem toho legálne si so sebou odviezli 7 tisíc pluhov, vyše 4,5 tisíc kusov brán, vyše 3 tisíc kusov sejačiek, stovky mláťačiek, hrabacích strojov, traktorov, kosačiek a rôzne iné poľnohospodárske stroje a náradie. Keďže presídľovaní Maďari zanechali na Slovensku oveľa väčší rozsah pôdy než Slováci v Maďarsku, bývalá Č-SR sa s Maďarskom v tejto otázke finančne vyrovnala. Hneď po ukončení výmeny obyvateľstva bola za týmto cieľom vytvorená Zmiešaná česko - slovensko - maďarská komisia. Keďže išlo o zdlhavý proces dokazovania skutočného vlastníctva bola táto otázka definitívne vyriešená a uzavretá na základe protokolu podpísaného v roku 1964 medzi vládou Č-SR a Maďarska. Csáky o týchto otázkach mlčí, resp. snaží sa ich politicky účelovo interpretovať ako „otvorený“, doposiaľ nevyriešený problém.

Tvrdenie P. Csákyho:

Kvôli obavám z prenasledovania dobrovoľne utieklo zo svojej rodnej zeme asi 6000 príslušníkov maďarskej inteligencie. Ďalej bolo asi 50 000 Maďarov deportovaných v rokoch 1947 – 1948 na nútené práce do pracovných táborov v Čechách.

Tvrdenie, že z obavy z prenasledovania utieklo z Č-SR do Maďarska po roku 1945 6000 príslušníkov maďarskej inteligencie, svedčí o mimoriadne bujnej fantázii P. Csákyho. Samozrej-

me pokiaľ pod touto „inteligenciou“ nechápe horthyovský okupačný aparát, obávajúci sa prípadného trestu za svoju činnosť v rokoch 1938 – 1945.

Takisto je zavádzajúce tvrdenie P. Csákyho o náboristoch. V rámci hromadného odsunu na práce do Česka bolo od 19. novembra 1946 do 22. februára 1947 presídlených zo Slovenska do Česka 41 666 Maďarov. Okrem nich odišlo dobrovoľne na práce do Česka 2 489 Maďarov. Teda spolu 44 155 osôb, a nie 50 000 osôb, ako uvádza Csáky. Pri hodnotení náborovej akcie Csáky podlieha primitívnej hystérii dobovej maďarskej tlače, ktorá písala o tom, že vraj náboristi sú v Česku zaraďovaní do „koncentračných táborov“, že chirurgické zákroky vykonávajú na nich českí lekári opotrebovanými žiletkami, a operácie oka robia špendlíkmi. Táto propaganda, vedená z Budapešti, bola účelovo zacielená na maďarské obyvateľstvo, aby sa dobrovoľne nehlásilo na práce do Česka, keďže v Paríži slovenský juh bude vraj opäť prieknutý Maďarsku, a oni by sa mohli ocitnúť v zahraničí. Náboristi neboli zaradení, ako účelovo zavádza Csáky, do pracovných táborov. Tu boli zaraďovaní politickí previnilci, odporcovia ľudovodemokratického režimu a rôzne kriminálne živly. Náboristi pracovali vo väčšine v poľnohospodárstve a v lesnom hospodárstve a to na Morave, a nie v Čechách, ako dezinformuje Csáky. Ich pracovné a sociálne podmienky boli rovnaké ako slovenských náboristov, resp. českých poľnohospodárov. Líšili sa od nich len tým, že na prikázané pracovné miesto prišli vo väčšine prípadov dobrovoľne a nesmeli ho bez povolenia opustiť. Inak neboli v ničom obmedzovaní. Na prikázané pracovné miesta boli odsunutí na dobu určitú - na jeden alebo dva roky - a po-

tom sa postupne a organizovane vracali späť. Po februári 1948 hromadný návrat náboristov a ich usadzovanie na ich pôvodných majetkoch vykonávalo Povereníctvo pôdohospodárstva. Všetkým (maďarským ako aj slovenským náboristom), ktorí mali záujem o návrat na Slovensko bolo vyhovené. Z maďarských náboristov dobrovoľne zostalo v Česku len 1 028 osôb (259 rodín). Je nekorektné tvrdiť, ako to robí Csáky (ale aj súčasná politizujúca česká publicistika na stránkach Lidových novín), akoby súčasná maďarská menšina v Českej republike bola pozostatkom bývalých náboristov. Je to absolútny nezmysel.

Tvrdenie P. Csákyho:

Faktor, ktorý znižoval a naďalej aj znižuje počet Maďarov na Slovensku je politika „reslovakizácie“. Následky tejto politiky sú najviac viditeľné po sčítaní ľudu v roku 1950 a môžeme to pozorovať aj dodnes.

P. Csáky sa snaží podsunúť neinformovanému čitateľovi, že i v súčasnosti pretrváva na Slovensku spôsob riešenia maďarskej otázky v Č-SR z rokov 1945 – 1948. (Otázkou prirodzenej resimilácie, ktorú Csáky otvorene ignoruje, sme sa zaoberali na inom mieste.)

Takzvaná reslovakizácia, tak ako sa uskutočňovala v povojnovom Česko - Slovensku v rokoch 1946 - 1948, sa opierala o princíp budovania národného štátu Čechov a Slovákov, medzinárodne akceptovaný na mierovej konferencii v Paríži v roku 1946. Do leta 1947 sa viac-menej dobrovoľne prihlásilo na tzv. reslovakizáciu 390 000 - 400 000 Maďarov v snahe vyhnúť sa presídleniu do Maďarska a najmä uchovať si svoje majetkové postave-

nie. Po februári 1948, v súvislosti s celkovým priznaním menšinových práv občanom maďarskej národnosti, sa tzv. reslovakizácia stala bezpredmetnou, a Maďari sa bez akýchkoľvek problémov opäť mohli hlásiť k svojej pôvodnej národnosti. Pravdou je, že tieto skutočnosti z časti ovplyvnili sčítanie ľudu v Č-SR v roku 1950. Avšak tvrdiť, ako to robí Csáky, že tzv. reslovakizácia pretrváva až do súčasnosti, je ničím nepodložená, číra fantázia. Štatistiky Csákyho jednoducho usvedčujú z klamstva. Pritom je však pravda, že k prirodzenej asimilácii dochádza tak na jednej ako aj na druhej strane.

Tvrdenie P. Csákyho:

Územnej samospráve na slovenskom juhu by sa mala venovať zvýšená pozornosť, ktorá by sa mala sústrediť na formy samosprávy, založenej na princípe miestnej autonómie. Národnostné zloženie to umožňuje.

„Územná samospráva“, ako ju prezentuje P. Csáky a Strana maďarskej koalície, nie je nič iné ako politická autonómia na etnickom princípe. SMK a jej predstavitelia na jednej strane síce verbálne deklarujú budovanie občianskej spoločnosti v Slovenskej republike a velementne sa k nej hlásia, a na druhej strane sa snažia etnicky rozdeliť Slovenskú republiku. A to tak v politickej oblasti (autonómia), v školstve, ako i v oblasti kultúry. Tomuto ich základnému cieľu slúži aj cieľavedomé vyčleňovanie územia slovenského juhu, na ktorom žijú slovenskí Maďari v 10 %, alebo v 20 % zastúpení. Pritom Csáky účelovo dezinformuje zahraničie keď tvrdí, že údajne „600 000 Maďarov“ žije na slovenskom juhu „na takmer homogénnom území“. Zamlčava, že slovenský juh je jazykovo

zmiešaným územím tiahnucim sa pozdĺž slovensko-maďarskej štátnej hranice od Šamorína po Kráľovský Chlmec, na ktorom Slováci dosahujú početnú väčšinu.

Keďže medzinárodné spoločenstvo nie je v súčasnosti naklonené maďarskej iredente vsadili Csáky a Duray na európsku „integráciu“. Ako Csáky doslovne píše: „...príslušníci maďarskej menšiny na Slovensku nevidia riešenie v revízií hraníc, ale čakajú na postupné zmazanie týchto hraníc. Práve z tohto dôvodu by sa radi čo najskôr stali členmi veľkej európskej rodiny, ktorej členmi sú štáty Európskej únie“.

Pokiaľ Slovenská republika nebola v Európskej únii, Strana maďarskej koalície sa usilovala vykolikovať Slovensko na etnickom princípe zavedením úradnej dvojjazyčnosti (maďarský jazyk mal pôvodne získať na slovenskom juhu štatút regionálneho jazyka, postaveného na roveň štátneho jazyka), dvojjazyčného pomenovania obcí, zavŕšením maďarského školstva založením maďarskej univerzity (pritom nebolo až také dôležité, či táto „univerzita“ spĺňa základné kvalifikačné predpoklady). V rámci tejto reintegrácie slovenského juhu a jeho postupného pričleňovania k Maďarsku duchovnými, ekonomickými a politickými väzbami požaduje „nepvezér“ Csáky, aby Maďari na slovenskom juhu mohli legitímne používať štátne symboly susednej Maďarskej republiky - zástavu a štátny znak, a na svojich politických akciách vyspevovať maďarskú štátnu hymnu. Takto si predstavoval a predstavuje Csáky a SMK budovanie občianskej spoločnosti v Slovenskej republike za tichého súhlasu bývalej Dzurindovej vlády, a intenzívnej podpory Budapešti.

JÁN BOBÁK

(Dokončenie z 5. strany)

Už 17. augusta 1933 bol hlásený prezídiu ministerstva vnútra v Prahe priebeh demonštrácií, ku ktorým došlo 13. augusta v Nitre. Pretože na mieste bolo možné zistiť pomerne malý počet výtržníkov, krajiný úrad už výnosom zo 14. augusta 1933 uložil podriadeným štátnym bezpečnostným úradom a zemskému četníckemu veliteľstvu v Bratislave, aby od spolaľhivých dôverníkov z radov účastníkov Pribinových slávností v Nitre získali informácie o osobách na výtržnostiach zúčastnených, uskutočnili čo najdôkladnejšie potrebné vyšetrovanie a výsledky hlásili. Bolo vypočítaných 114 osôb podozrivých z trestných činov spáchaných na Pribinových oslavách. Na obvinenie stačilo len doprevádzať Hlinku, spevateľ pesničku Príde Hlinka z Ružomberka, volať heslá: Slovensko Slovákom, Chceme autonómiu, Chceme cirkevné školy, My chceme slovenskú univerzitu, slovenských profesorov, slovenských učiteľov. Zo 114 vypočítaných osôb bolo okresným úradom v Nitre oslobodených 72 osôb a odsúdených 30 osôb. V 9 prípadoch bolo súdne pokračovanie zastavené, v 2 prípadoch odsúdené iným úradom a v 1 prípade nevybavené. Medzi vypočítanými boli: Alexander Mach, Anton Mederly, František Galan, dr. Martin Sokol, Miloš Ruppel, Jozef Kirschbaum, Vendel Bezák, ale aj mnoho roľníkov, učiteľov, remeselníkov, kňazov, živnostníkov a študentov. Minister školstva Ivan Dérer suspendoval mnohých učiteľov a profesorov zúčastnených na oslavách. Dal príkaz na vylúčenie slovenských vysokoškolákov a zaviedol postihy aj proti niektorým kňazom. Predsedníctvo HSELS na svojom zasadnutí 12. septembra v Bratislave zaoberalo sa podrobne Pribinovými osla-

Pribinove slávnosti 1933

vami a ich ozvenou doma i v zahraničí a po dôkladnom uvážení všetkých okolností vyhlásilo, že berie solidarne úplnú zodpovednosť za nitríanske udalosti. Vyjadřilo tiež očakávanie, že „...vôľa slovenského národa prejavená v Nitre bude zodpovednými vládnymi činiteľmi konečne povšimnutá a prikróci sa vážne k vyriešeniu slovenského problému. Každé ďalšie odďaľovanie v tomto smere bolo by nielen na škodu slovenského národa, ale za súčasnej medzinárodnej politickej situácie ohrozovala by citeľne aj záujmy samej republiky.“ Pribinove slávnosti v Nitre boli aj sfilmované. Na filmových plátnach však prezentované verejnosti v cenzurovanej podobe, ktorá nezodpovedala ich skutočnému priebehu. Svedčí o tom aj oznámenie Státního diapositívového a filmového ústavu v Prahe prezídiu Krajského úradu v Bratislave 21. decembra 1933, že „Censurovaný film Pribinovy oslavy v Nitre po nařízením vyloučení některých scén je naprosto nezávadný.“

Pribinove oslavy mali svoju odozvu aj na pôde parlamentu. Na 296. schôdzi poslaneckej snemovne NSRČ 20. októbra 1933 prehovoril poslanec Dr. Jozef Tiso o prípravách a priebehu slávností v Nitre. Povedal: „Nitra bola spontánny prejav slovenského ľudu, ktorý si bol vedomý toho, že slávi tisícročnú minulosť a svoje národné práva.“ Vysvetlil, že v Nitre sa nedemonštrovalo proti štátu a jasne sa povedalo „...keď republiku Československú považujeme pre nás za jedine možný štátny útvar, vyhlasujeme, že v štáte tomto chceme vidieť svoju budúcnosť nielen ako národ svojprávy a nie-

len ako národ rovnoprávny s národom českým, ale aj ako národ samobytný, samostatný, ktorý sám chce spravovať svoje veci a sám chce riadiť svoj osud.“ Protestoval proti tomu, že kvôli Nitre autonómistom zastavili všetky časopisy, zakázali zhromaždenia, zatýkali ľudí, pozabavovali zamestnania. Upozornil, že najhoršia situácia nastala v školstve, kde zaslúžilí národní pracovníci strácali zamestnanie. Poslanec Martin Rázus zas v poslaneckej snemovni zdôraznil: „slovenským nacionálnym duchom chceme bojovať proti maďarským revizionistickým snahám, chceme pripátať Slovensko k republike a chceme vyriešiť i pomer československý.“ Tiež povedal, „My autonómiu nechceme rozbiť republiku...Stojíme za tento štát, budeme ho brániť, ale žiadame, aby ste spolu s nami usporiadali pomery tak, aby sme sa Slováci v tomto štáte cítili doma.“ Naproti tomu poslanec Dr. Juraj Slávik na schôdzi poslaneckej snemovne vyhlásil, že nesúhlasí s tým, čo povedal vo svojom prejave Dr. Tiso. „Nemôžeme súhlasiť s autonómiou Slovenska. My Slováci nechceme byť ohraničení na svoju oblasť. My Slováci chceme byť rozhodujúcim činiteľom nielen na Slovensku, ale chceme ním byť spoločne s Čechmi v celej republike Československej.“ Udalosti v Nitre označil za rozvratníctvo a zdôraznil, že nie československá vzájomnosť, ale československá jednota je základnou požiadavkou československého štátu. Na tej istej schôdzi reagoval na výstupe J. Tisu aj predseda vlády Jan Malypetr a udalosti v Nitre hodnotil slovami: „...byli to práve niekterí kněží tohoto náboženství

lásky a míru, kteří jednak sami, jednak s rozvášněným lidem hrubě demonstrovali proti přítomným představitelům vysokých hodností církevních i státních. Jakékoliv dodatečně smyslování této události nesmaže této smutné skutečnosti a nemůže odvrátni stát od opatření, aby nebylo podobných zjevů v budoucnosti.“ Pritom zdôraznil, že u českého národa a jeho predstaviteľov nikdy nebolo ani známky nielen nenávisť, ale ani nelásky k slovenskej vetve nášho československého národa. Súčasne tvrdil, že štát na Slovensko len doplaca a pre jeho autonómiu republika nemá finančné prostriedky. Vyhlásil: „Jsem ochotni... vyrovnávaní rozpory hospodářské, kulturní, sociální i národní, ale vždy jen s hlediska všeobecných zájmů státních. K těm podle mého nejhlubšího přesvědčení patří soulad a pevná soudržnost československého národa. Kdo jich popírá, nebo rozvrací, není přítelem státu, byť to prohlašoval sebe častěji a sebe důrazněji.“

Ako vládna odozva na Pribinove oslavy bola Malypetrova reč vytláčená na veľké plagáty, ktoré boli vyvesené po celom Slovensku s cieľom presvedčiť národ, že bez českej pomoci a ekonomického dopĺčania Slováci nie sú schopní autonómne si spravovať svoju krajinu. Na túto argumentáciu však presvedčivo v parlamente 29. novembra 1933 odpovedal Martin Rázus, keď dokázal, že Praha na Slovensko nedoplaca ani halier. Aj poslanec J. Tiso upozornil, že mnohé veľké investície, na ktoré boli preliminované v rozpočte prostriedky na Slovensko, sa v plánovanom rozsahu nikdy ne realizovali. Preto tiež Dr. Jozef Tiso v

parlamente 29. novembra 1933 obnovil starú požiadavku: „...osobitný slovenský rozpočet, lebo chceme vedieť, kde majú Slováci šetriť, keďže my nechceme byť deficitní. Predsa nemôže byť záujmom vzájomnosti Čechov a Slovákov, aby Slovensko bolo pasívne, a preto požadujeme, aby sa zostavoval osobitný slovenský rozpočet. K tejto požiadavke máme plné právo, lebo zastupujeme väčšinu národa.“ Znamenalo to, že tvrdenia o závislosti Slovenska od českej pomoci v oblasti správy a ekonomiky už neboli považované za presvedčivý argument a politické smerovanie Slovenska k autonómii sa stalo nezvratným procesom.

Na záver sa žiada aspoň stručne zhrnúť význam Pribinových slávností v našich cirkevných a národných dejinách. V duchovnom smerovaní znamenali odmietnutie cudzích, liberálnych a pokrokových vplyvov, ktoré na Slovensku mali spochybniť poslanie cirkví, prihlásenie sa ku kresťanskej viere a jej tradíciám, ktoré od prvopočiatkov našich dejín formovali našu duchovnosť a osobitú kultúru. V rovine ideovej bol to presvedčivý prejav národnej individuality Slovákov a zároveň odmietnutie fikcie jednotného československého národa, ktorá stále ešte bola súčasťou vládnej ideológie. V oblasti politickej Pribinove slávnosti znamenali odmietnutie politiky pražského centralizmu a súčasne mohutný prejav vôle po svojbytnosti a národnej zvrchovanosti Slovákov na vlastnom autonómne spravovanom území. Týmto sa Pribinove oslavy r. 1933 v Nitre zaradili k významným historickým medzníkom v prekonávaní existujúcich konfesionálnych a politických rozdielov na ceste zjednocovania slovenského národa k presadeniu základných národných záujmov.

ANNA MAGDOLENOVÁ

KULTÚRA

dvojtyždenník závislý od etiky

Vydáva Factum bonum, spol. s r. o. – Adresa vydavateľstva a redakcie: Sološnícká 41, 841 05 Bratislava. Tel./fax: 02/654 12 388.

Redakčná rada: Július Binder (predseda), Anton Hlinka, Richard Marsina, Tibor Kovalík (Kanada), Vladimír Kubovčík, Peter Kubica. – Šéfredaktor: Teodor Krížka. – Grafik: Alojz Tomášek. – Cena jedného čísla je 29,- Sk. Polročné predplatné 290,- Sk, celoročné predplatné 580,- Sk. Mediaprint-Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty. Objednávky do zahraničia

vybavuje Slovenská pošta, a.s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk – Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 – Registračné číslo 1810/97. – Nevyžiadané rukopisy nevraciam. E-mail: redakcia@kultura-fb.sk

ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

(Pokračovanie z predchádzajúceho čísla)

VÍT PACALAJ

Jedným z východísk je pochopenie, prijatie a radostné žitie Apokalypsy - maranatha!

Teraz už nestačí rozvíjanie dojemného náboženského folklóru, ani pestovanie intelektualistického kresťantizmu. Jalovo vyznieva aj činnosť Božích služobníkov, keď majú cit, rozum i vôľu poznačenú duchom tohto sveta, keď ich myslenie (čelo) a konanie (ruka) sa ničím nelíšia od myslenia a konania svet-ských lídrov (Mt 5, 20).

Dnes duch antikrista v zmysle fiktívnej demokracie dovoľí kresťanom bez problémov používať všetky svetské prostriedky evanjelizácie, lebo vie, že ich má ovládnuté a označované. Neprekážajú mu nákladné púte, dokonca ich aj finančne podporí. Hlavne, že mu kresťania idú po ruke v produkovani lapsusov, ktorými sa im dostáva pod kožu. Teší sa aj zo svetového stretnutia mládeže s pápežom na pahorku, ktorý pri tejto príležitosti údajne vytvorili zo zeme privezenej zo 139 krajín sveta.¹ Bud' to stálo neslýchané peniaze, alebo je to len účelová reklama lož. V oboch prípadoch sa to rozchádza s orientáciou Evanjelia. Je síce pravda, že Ježiš pochválil Máriu Magdalénu za masírovanie jeho nôh drahou nardovou masťou. No u kajúcej prosti-tútky toto gesto znamenalo totálny obrat v jej živote, bol to jej osobný dar novému Pánovi. V prípade pahorku sa pýtam: Či a komu to bol dar?

Kresťania bez protestu prijali niekym inšpirované logo tohto podujatia: sedemcípá hviezda padajúca z neba korunuje dva červené rohy vezúce sa na dvoch modrých mesiacoch, kým tretí, zlatý, mesiac ako nárazník (graficky a farebne jednoznačne symboly diabla a slobodomurárstva) už-už prevalcuje chudáka, zhrbený kríž. Katolícke noviny č. 34/05 uviedli na titulnej strane záber triumfálneho sprievodu SDM, kde mládež pochoduje v pestrom trikot so samárskymi ušami. Poznáme interpretáciu, že dva rohy predstavujú veže Kolínskej katedrály. Voľba farby však jednoznačne posúva ich význam: v spojení s mesiacmi sú červené a v spojení s hlavou sú čierne, doplnené ešte aj očami.

Iný argument: mládež má byť veselá. No na takomto humore sa nebaví Pán Boh, ale škodoradostník. Ak bola vôľa zdôrazniť význam gotickej katedrály, tak sa mala dostať ako obrázok na prsia, a nie ako brmolce na čiapku. Čím to je, že tie isté noviny o týždeň neskôr z tisícov záberov, ktoré boli venované pápežovi, uviedli na titulnej strane práve ten moment, kedy požehňavajúci svätý otec „ukazuje sloní chobot“?

Keby sme boli ako deti (Mt 1, 25), čítali by sme obrázky...

lenže my sme to už zabudli. Tým dávame priestor antikristovi, ktorý spôsobom šokovej terapie raz otvorí oči svetovej verejnosti a povie: „Moji milí inovia, OK-ovia a naykovia, vážení Vyvolení, superstarovia a realitní šovovia, coolovia a topovia, už desaťročia vám slúžim - sledujte moje stopy: bol som tam, aj tam, aj tam...Váš Lucian Ferko.“ Aby som vyšiel v ústrety tým, ktorí zatiaľ veria len písmeňam, spomeniem článok „Keby to radšej bola lož“.² Tu univerzitne vzdelaný riaditeľ Európskej únie pre ľudské práva, člen výboru Rady vlády ČR pre ľudské práva, komisár pre ľudské práva pri International Commission of Conscience a spisovateľ píše o odhalených amerických „demokratických“ koncentračných táboroch, zriadených po celom svete a výcviku špeciálnych medzinárodných jednotiek na zásah proti civilnému obyvateľstvu, ktoré by sa azda pri nastolení svetovlády odvádzilo klášt' odpor. „Zástupca šéfa informačného oddelenia Pentagonu – major Ralph Peters vydal v roce 1993 oficiálny prohlášení: „Ozbrojené síly USA musí být připraveni pro boj proti všem těm, kteří by chtěli novému světovému řádu (svě-

Znak

Znamenie požehnania, či zatratenia?

tovládě) vzdorovat, a kteří Inou k národnímu citení.“³ Logo NATO v pozadí slnka na obelisku pred hypermarketom Polus v Bratislave hovorí o prepojení vojenskej sily so zriaďovaním gigantických obchodných centier v krajinách doteraz dostatočne nezmanipulovaných praktickým materializmom.⁴ A voľba názvu projektu opakovaného štatistického zisťovania, ktoré značky považujú Slováci za najlepšie – GfK Koloseum,⁵ odhaľuje pravý zámer tohto „dobrodienia demokracie“: likvidáciu kresťanov. Koloseum je totiž symbolom ranokresťanského martýrstva. Valcový, kolosálny, či ufo-morfný koncept sa s obľubou uplatňuje v architektúre bizniscentier (v Bratislave Polus⁶, Orange, Národná banka, zo starších budov Policajná akadémia). Tento tvar ako symbol jednoznačne reprezentuje moc alebo túžbu po moci.

Ak sa nám bez Božieho dopustenia ani vlas neskriví na hlavu, potom nie je náhoda, že počas Svetových dní mládeže pred príchodom pápeža na rýnsku loď prudký vietor zvalil veľký kríž v blízkosti pápežovho kresla.⁷ Tiež je veľmi vý-rečným gestom záverečné roztrhanie loga SDM, pričom si zástupcovia jednotlivých kontinentov odniesli domov tri d'emonické mesiace, čertovské rohy a „kríž“ v tvare tureckej šable.⁸ Bohoslovec, študujúci v Nemecku a teda kmeňový účastník SDM, mi povedal: „Prvý večer s pápežom Benediktom XVI. bol úžasný - naozaj výraz kresťanskej spolupatričnosti. No posledný deň sa námestie hemžilo agitujúcimi sektami.“ Teda moderné pútnictvo je dobrá zámienska na zvolanie duchovne chabo rozlišujúcich kresťanských planétoobčanov, aby si domov priniesli prvky novopohanského globalizačného synkretizmu.

STV2 dňa 27. 9. 2005 v relácii Sfery dôverne o 21,55 vysielala besedu s účastníkmi púte do Kolína. Všetky vstupy boli jednomyselne pozitívne - len nábytok (ergonomicky znásilnené trojuholnikovo-kruhovú stoličku a stoličky) boli komponované jednoznačne v tvarosloví New Age.⁹ Študentka, ktorá ma na tento program upozornila ako jeho účastníčka, som položil otázku: „Odhladnuc od trémy, že si bola pred kamerou, čiasto fyziologicky, ako sa ti na tej stoličke sedelo?“ Jej odpoveď: „Otrasne!“ Tým potvrdila, že predpoklad o znásilnení dizajnu do tvarosloví New Age bol správny.

Kuriózne je i ľúbezný obrázok „matky božej“ na suchom konári s dvanástimi pentagramami a čiernou stólou - symbolom pohrebu, smrti¹⁰.

Dnešné tragikomické narábanie so symbolmi malo svoje historické determinanty. Osudovým bolo pre kresťanské cirkvi prílišné akcentovanie nepodstatných častí tradície na úkor bratskej lásky. Preto je dnes v praxi ťažké rozlíšiť tradíciu folklóru od Tradície posvätej. Potom naša laksnosť voči Božiemu slovu, lenivosť vysvetľovať prorocť, ústiacu do nezáujmu o Zjavenie sv. Jána, ktoré je plné symbolov. Keby bola Apokalypsa taká nepochopiteľná pre prvých kresťanov, ako sa to javí u súčasných, určite by ju neboli zaradili medzi biblické texty.

Apokalypsa

nie je pochopiteľná pre tých, čo nežijú v dôvernom vzťahu s Bohom. Prekáža im v tom strach.

Preň podvedome vytlačajú, okliešťujú svoj pohľad na pravdu. Určité veci potom pochopiteľne nedokážu vnímať. Príkladom nedomyšlenej ľahkovážnosti alebo falošným prejavom zbožnosti je použitie svätých obrázkov na slovenských ceninách (korunová minca a svojho času vlakové lístky s Madonou majstra Pavla z Levoče). Ježiš jednoznačne povedal, že minca a obraz na nej patrí cisárovi (Mt 22,21). Je naivné sa domnie-

vať, že urobíme Bohu radosť, alebo že požehnáme ekonomiku, posvätime ceny, keď na ne dáme Madonu. Tak sa stalo, že som na čistiacich kofajach v depe prekračoval farebné obrázky Prečistej Bohorodičky, rozhádzané medzi všetkým, čo ľudia vylúčili, lebo ich bolo toľko, že sa nedali vyzbierať.

Apokalyptický optimizmus áno, avšak nie na spôsob Skotta Hahna, ktorého Baránkova večera sa práve objavila na pultoch katolíckych kníhkupectiev. Aj keď je zorný uhol tohto konvertovaného kalvína cez prizmu katolíckych liturgii veľmi sympatický, výklad niektorých obrazov prispôsobuje svojmu zámeru s azda komerčne podfarbenou, beletristickou nadľahčenosťou. Jeho zdôrazňovanie slova „musíme“ v súvislosti s prežívaním liturgie prezrádza, že zatiaľ zostal na úrovni nevyhraného, slušného veriaceho tak, aby ostal baran celý a vlk syty.¹¹ Tiež použitie slovného spojenia „jasnovidecký obraz“¹² ak nezlyhal prekladateľ, prezrádza Hahnovo nedostatočné rozlišovanie. Jasnovidectvo totiž patrí do zoznamu okultných praktík.

Dôverné zoznámenie sa so Svätým Duchom, krácanie s Pánom, nás vovádza do väčších hĺbok poznania a okrem iného nás postupne, alebo hneď, zbavuje strachu.

Hviezdy v Biblii predstavujú duchov, anjelov

V Zjv 1, 20 je to vyjadrené a priori: „...sedem hviezd sú anjeli...“ V Iz 14, 12-17 sa Lucifer nazýva zorničkou. „Ako si padla z neba, žiarivá zornička. Zrazený si k zemi, čo si vládol nad národmi. Veď v srdci si si hovoril: Do nebies vystúpim, až nad Božie hviezdy vyvýšim svoj trón...“ O tejto istej udalosti hovorí Ježiš: „Videl som padať diabla z neba ako blesk.“ (Lk 10, 18) Keď sa v Zjavení hovorí, že 1/3 nebeských hviezd stratila svetlo, myslí sa tým na 1/3 anjelov, ktorí sa vzbúрили s Luciferom. To isté je vyjadrené obrazom, že drak zmietol chvostom na zem tretinu nebeských hviezd (Zjv 12, 4). Keď Ježiš v Mt 24, 29 hovorí o svojom druhom príchode, uvádza predchádzajúce udalosti obrazmi: zatmenie slnka a mesiaca a padanie hviezd. Tma spôsobuje neporiadok, neschopnosť upratať. Duchovná tma predstavuje neschopnosť porozumieť Božiemu slovu a znameniam čias. V tejto tme sa démonom dobre darí. Oni sa chcú javiť ako skvelí, chcú sa blysnúť, preto obľubujú symbol hviezd. (Môžu byť aj sedemcípce, ako v logu SDM.) Padanie hviezd hovorí o démonickom zaplienení, o novopohanstve. Padanie hviezd nemusíme so strachom očakávať. Máme ho tu. Múdrym pannám nie je treba so strachom očakávať ani padanie hviezd, ktoré bude bezprostredne sprevádzať príchod Ženicha. To bude nebeský sprievod, pozostávajúci z dobrých anjelov. Tých predsa poznáme: už dnes s nami vyhrávajú duchovné boje.

Ježiš uvádza prorocť o svojom druhom príchode výrok: „...budete počuť o vojnách a zemetraseniach...“ (Mt 24, 6). Myseľ, ovplyvnená strachom, asociuje ešte niečo hroznejšie, než ľudstvo poznalo doteraz. Lenže Ježiš nikdy nemal v úmysle spôsobovať strach. Používal pozdrav: *Nebojte sa! Pokoj vám!* Ťažisko jeho výroku sa nachádza na slovách: „budete počuť“. Teda nemá zmysel sa triasť pred desnou budúcnosťou, ale pokojne si uvedomiť, že toto prorocťo je už splnené, pretože na zemi je dokonalá informovanosť o všetkom, najmä zlom, ktoré tu od pádu Lucifera vždy bolo. Dnes však o ňom neslychane počuť. Ježiš jedným dychom, ešte v tom istom verši hovorí: „Dajte si pozor, aby ste sa neplášili. To musí prísť...“ Pre vás je lepšie, keď to viete, ako keby vás to

zaskočilo. Ježiš je ku svojim nesmierne pozorný a láskavý. (K ostatným je teda krutý? Nie! Pretože On je zvrhovaný pán a všetci sú Jeho. Vyčlenení z Jeho lásky sú len tí, ktorí neprijali Jeho milosrdenstvo, a tak sami seba odsúdili.)

Iný príklad na nepatričnosť strachu: V Zjv 6, 14 sa hovorí, že „ostrovy a vrchy sa pohlí z miesta“. Niekoľko si azda myslí, že je reč o zemetrasení, či o posunoch kontinentov. Nie je to tak. Ostrov na mori a vrch na púšti boli v čase vzniku biblického textu takmer jedinými navigačnými bodmi pre cestujúcich. V dobe Jánovej, keď moreplavci a karavány rozoznali siluetu horizontu, ku ktorému sa približovali, vedeli s istotou, kde sú. Tento obraz majstrovsky vyjadruje neistotu dejinno-spoločenského i osobného smerovania, ktorou bude poznačená doba pred príchodom antikrista. Posúďte sami, či sa tento obraz dnes už nenaplnil. Ďalej v Zjv 16, 20 sa hovorí, že „zmizli všetky ostrovy a ani vrchov viac nebolo.“ Ide teda o totálnu dezorientáciu, chaos - isteže nie geografický, ale v duchovnej: mravnej a vieroučnej rovine.

Ešte trocha podrobnejšie o Zjv 7, 3: „Neškoďte zemi, ani moru, ani stromom, kým neoznačíme na čelách služobníkov nášho Boha“? Čo je to za značka? Pozrime, čím je uvedená: zem, more a stromy. Prečo stromy, keď zem a more by mohli predstavovať celú zemeguľu? Znova akési nelogické priradenie... No z hľadiska apokalyptického šifrovania textu to má logiku: Takto je zvyčajená trojka, ktorá nabáda na duchovný zmysel výroku. Preto vieme, že pečat' na čelách je nehmotný znak sv. Ducha, jeho mimoriadny dotyk s výstavou darov pre zvládnuť náročnej doby záveru dejín - čelenie klamstvám antikrista. Zjv 9,5 hovorí, že boli vystavení najmä psychickým útrapám (stresy, depresie) ľudia, „čo nemajú na čele Božiu pečat'“. Čelo - čeliť. Čo znamená slovo „čeliť“? Bez strachu, súc v pravde nad situáciou, pozerat' do tváre útočníka a odrážat' ho. Keď sme znovuzrodení z Ducha podľa Ježišových slov v Jn 3, 8 sa nemusíme báť, sme ako vietor, čiže nemonitorovateľní, nevy-počítateľní a podľa Zjv 21,8 sa báť ani nemieme.

Tak podľa mene Božom pochopiť niektoré obrázky 6. kapitoly Zjavenia. ňou sa začínajú otvárať pečate. Pečatí je sedem. Sú rozdelené na 4 a 3. Piata, šiesta a siedma celkom jasne vyjadrujú zorný uhol neba. V prvých štyroch je reč o štyroch koňoch. Vieme, že štvorka je šírou materiálneho výkladu, sprevádza záležitosť, týkajúca sa zeme.

Kôň v biblickej reči predstavuje svetskú moc, vládu

Štyri kone s jazdcami predstavujú teda štyri vládne systémy, reálne jestvujúce na zemi. Podľa atribútov, použitých v rozprávaní o jednotlivých koňoch, môžeme usúdiť, o ktoré mocenské formácie ide.

Prvý kôň bol biely, jeho jazdec - víťaz mal na hlavě veniec a v ruke zbraň. Určite je mylné stotožňovať tohto bieleho koňa s koňom zo Zjv 19, 11, ktorý súc exkluzívny, predstavuje *Verného a Pravdivého* Ježiša. Ježišova rola v dejinách spásy je taká jedinečná, že sa nikdy nemôže stať jedným zo štyroch. Prvý kôň preto môže predstavovať jedine mocenský systém Ježišovho nepriateľa antikrista. Z historických filmov je nám tak isto zrejmé, ako Jánovým súčasníkom, že takto ceremoniálne vchádzali do Ríma rímski cisári. V prvom obraze ide teda o mocenský systém, na ktorý sa dá vzťahovať pomenovanie: rímske cisárstvo. Teraz skúsme určiť jeho časové rozpätie. Keď vo štvrtom storočí po Kr. zanikla

rímska ríša na západe, pretrvávala ďalej na východe, kde odolala až do 11. stor. No v tej dobe už bol titul „cisár svätej ríše rímskej“ zhruba tri storočia znova obnovený na západe. Pápež takto tituloval franského kráľa Karola Veľkého - ochrancu Ríma. Poslednými nositeľmi tohto titulu boli rakúsko-uhorskí Habsburgovci: Františka I. Dobrotivého pripravil o cisársky titul Napoleon, ktorý si pred zamýšľaným menovaním v pápežovej prítomnosti arogantne sám posadil korunu na hlavu. Pápež potom už nikoho cisárom nomenoval, ale neformálnym ochrancom Ríma bol aj predposledný vládnucci Habsburg František Jozef I. a jeho nevyrazný nástupca Karol I, ktorý bol nútený abdikovať po prehratej I. svet. vojne a rozpade Rakúsko - Uhorska r. 1917. V tom istom roku nastúpil v Rusku komunizmus. Jeho duchovným otcom bol Marx, ktorý generálne vymenil posledného menovaného rímskeho cisára. O Leninovi sme sa niečo dozvedeli v inej kapitole. Jeho dejinná aplikácia komunizmu sa kryje s odchodom zo svetovej politickej scény posledného nomenovaného ochrancu Ríma. Zjv 6, 5 pokračuje v rozprávaní o červenom koni, ktorého jazdec mal v ruke meč, spôsobil, aby sa ľudia navzájom zabíjali a vzal pokoj zo zeme. Staršia a stredná generácia vie, že tieto atribúty ako vyšité sedia na komunizmus a jeho ideu nezmierniteľného triedneho boja medzi buržoaziou a proletariátom.

Zjv 8, 11 hovorí o dejinnom predele období, reprezentovaných druhým červeným a tretím, čiernym koňom Zjv 6 5n. Medznikom je hviezda menom Pálina, čiže zemežlč alebo černo-byľ. Po páde tejto hviezdy „tretina vód zhorkla“. Keďže tretina, ide o úbytok zdrojov hasenia duchovného smádu. Pozrime sa, ako sa to odohralo: Výbuch atómovej elektrárne v Černobyle sprevádzal Gorbačovovu „perestrojku“. Táto priniesla pád komunizmu ako svetovej mocnosti. U nás - okrem iného - to znamenalo reštitúcie, čím sa aktivita cirkvi upútala na starosť o majetky a zatemnil sa jej pohľad na znamenia čias. Dnes sa rehoľné sestričky učia podnikat'. Božie slovo nie je hlásané ani s mocou Ducha (ako u prvých kresťanov) ani s podporou osobného hrdinstva (ako počas socialistickej totality), ale katechéza sa redukuje na duchovný manažment s podporou internetu (www) a apoštolát na duchovný turizmus. Rozmnožili sa charizmatické aktivity, ale bez rozlíšenia dobových súvislostí upadajú do modlitebnej rutiny a sú značkovane okultnými symbolmi. Inštitucionalizovaná kresťanská charita zapadla do tretieho sektoru - trójskeho koňa globalizácie a splynula s humanizmom. Zatiaľ M. Gorbačov, dnes žijúci v USA, aktívne spolupôsobí na prípravách nástupu novej totalitnej svetovlády.

POZNÁMKY

1. týždenník Katolícke noviny, 35/5, s. 8.
2. dvojtyždenník KULTÚRA, Factum bonum, s.r.o. Bratislava, 20/2005, s.3 a ď.
3. www.kultura-fb.sk
4. O arcibiskup, J. Sokol tento biznis-kolos vysvät'il s odôvodnením, že predsa podnikajú aj kresťania.
5. Eurobiznis, MF Slovensko, s.r.o. 11/2005, s. 38., www.MFS.Sk
6. *Podobne kolosálne či ufo-morfné je hmotovo koncipovaný aj nový, bezvežový kostol minoritov v Bratislave na Karloveskej ulici, ktorý mal byť pôvodne i bez kríža. K tomuto problému sa ešte vrátim.*
7. týždenník Katolícke noviny 35/5, s. 8
8. tamtiež, s. 7 dolu.
9. Porovnaj PROJA, Giovanni Battista: Lidé, démoni a exorcizmy. 2004, s. 71
10. *Obrázok s falošným posolstvom, nahánajúcim strach, distribuuje The Workers of Our Lady of Mount Carmel P.O.Box 606, Linderhurst, New York 11757 U.S.A.*
11. HAAHN, S.: Baránkova večera, Remptoristi - Slovo medzi nami, 2005, s. 139, ISBN 80-968638-4-3.
12. tamže, s. 110

(Pokračovanie v budúcom čísle)